

HANNA MALMQVIST
BLIXTRAR TILL

LOTTA ANTONSSONS
MÅNGA ANSIKTEN

**CARLO RUSCA
I UFO-LAND**

Fotografisk Tidskrift #2/2026

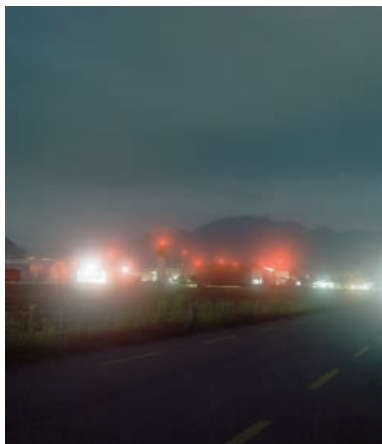

portfolio ■ carlo rusca

NAMN Carlo Rusca.
ÅLDER 36.
BOR Lugano, Schweiz.
HEMSIDA
carlorusca.com

UNDER ÅREN har Carlo Rusca allt oftare hört historierna. Från vänner, bekanta och främlingar. Om ufon som dykt upp i den lilla sydschweiziska kantonen Ticino.

– När till och med en nära vän, som på alla sätt är rimlig och klok, berättade att han sett ett stort ufo på 1990-talet, var jag tvungen att undersöka saken.

Mellan 1980 och 2000 registrerades det i södra Schweiz, särskilt i Ticino, ett ovanligt högt antal ufo-observa-

tioner. Med bara 300 000 invånare samlade regionens då tre ufologicenter in fler än 700 rapporter. Den schweiziska armén sammanställde en rapport, 248-CH, tidigare hemligstämplad men nu offentliggjord, om alla ufo-skådningar och kunde konstatera att åtminstone den stora merparten kunde förklaras på naturlig väg.

Carlo Rusca började besöka människorna och platserna bakom ufo-historierna för att dokumentera till ett fotoprojekt.

Projektet är dock inte helt dokumentärt. Istället är historierna iscensatta, inte sällan med Carlos elever från skolan där han arbetar framför kameran, men platserna är autentiska.

– Jag skulle vilja kalla det mockumentärt. Många av de som tror på ufon vill inte visa upp sig och prata om det, eftersom de känner att de riskerar att bli förlöjligade. För mig har det varit viktigt att berätta deras historier på ett respektfullt sätt.

Carlo Rusca arbetade i flera år med reklamfilmsproduktion på en byrå, innan han 2017 plockade upp stillbildskameran för första gången. Det började med mode, men har med tiden blivit allt mer egna dokumentära projekt.

– Jag valde en analog Pentax 67. Vad gäller det tekniska bildresultatet hade jag lika gärna kunnat arbeta digitalt, men det analoga tvingar mig till ett lägre tempo och mer eftertänk-

samhet, vilket också skapar förtroende hos dem jag fotograferar.

Till vardags arbetar Carlo Rusca som lärare i fotografi och film på Centro scolastico per le industrie artistiche i Lugano.

2020 debuterade han med sin första fotobok, *Turistica*, och meningen är att ufo-projektet ska utgöra del två i en trilogi.

Men hur påverkas man av att röra sig bland människor som tror på ufon och genom att själv läsa alla rapporter och möjliga möten med det utomjordliga. Börjar man själv tro till slut?

– Tvärtom, skulle jag säga. Ju mer jag läser på och ju djupare jag rotar i arkiven, desto mer skeptisk blir jag.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

hej

OSKAR
HAMMARKRANTZ
CHEFREDAKTÖR (TF)

medverkar

Socialisera och slipp foliehatten

KANTONEN TESSIN, längst söderut i de italiensktalande delarna av Schweiz, är avskuren från resten av landet genom Alpena, och de glest befolkade dalgångarna är ofta svårtillgängliga och i många fall näst intill isolerade.

Kanske är det just därför så många konspirationsteorier frodas just här. Det handlar inte bara om ufon, som Carlo Ruscis bilder på de föregående sidorna visar, utan även främlingsfientlighet och en spridd syn på att klimatförändringar bara är *fake news*.

Forskning från bland annat Linköpings universitet visar nämligen på ett tydligt samband mellan social isolering och tro på konspirationsteorier. Särskilt i tider av ekonomisk oro. Ju mer vi sitter ensamma och grubblar, desto större risk att foliehatten åker på, både bildligt och bokstavligt. Förklaringen som forskarna lyfter är att brist på sociala band skapar ett behov av att »förstå världen«, vilket konspirationer kan tillfredsställa. När man saknar social förankring kan alternativa förklaringar kännas mer meningsfulla.

Vilket så klart leder oss till den ensamme fotografen. Själva fotograferingsögonblicket är ofta socialt, kanske inte för stillebenfotografer, men ...

Därefter följer i regel många ensamma timmar hemma framför skärmen. Mitt bland justeringslager, vitbalans och frekvensseparation är det lätt att låta tankarna flyga iväg. Är det Illuminati som skapat AI och sprider det med chemtrails och covidvaccin för att dölja vem som verkligen sköt JFK och därmed göra alla fotografer arbetslösa? Eller hur det nu var.

Sannolikt inte, men det är kanske inte så konstigt om tankarna dyker upp när man sitter där i sin ensamhet.

DR WILSON

»Loch Ness-monstret« fotograferat 1934 av Dr Wilson.

Så vad är lösningen? Att umgås, förstås. Gå på utställningar och träffa andra fotografer. Gå med i förbundet och engagera dig. Kom på releasefest för Fotografisk tidskrift. Checka in på våra populära frukostföreläsningar.

För det är oftast tillsammans med andra som de smartaste idéerna uppstår.

Men viktigast av allt: Fortsätt att ta bilder. Vi står snart inför en valrörelse där det enda vi kan vara riktigt säkra på är att våra flöden kommer att fyllas med fejkade bilder och klipp.

Och då behövs era fotografier, kanske mer än någonsin. Som verifikationer och sanningsvittnen och som en motpol till manipulerade »sanningar« om vad som egentligen händer.

För fejkade bilder är ofta konspirationsteoriernas bästa vänner. 📷

RASMUS HOLM

CAMILLA KJÆR STOLT

Jag är konstnär, fotograf och frilansande kulturskribent med ett

stort intresse för film och foto-böcker. I det här numret skriver jag om den danska konstnären Astrid Kruse Jensens magiska bildvärld som jag möttes av första gången på Alma Löv museum i Värmland.

ELLIKA HENRIKSON

SÅLUPPORTRÄTT

Jag är frilansfotograf baserad i Göteborg, med särskild inriktning mot

musik- och kulturbranschen. I detta nummer berättar jag om hur jag kom på och genomförde en av mina mest udda bildidéer med bandet Bob hund.

TOM CEHLIN MAGNUSSON

ANGELIQUE DHNER

Jag är journalist och skriver regelbundet i bland annat SvD:s helg-

magasin, Café och King. I det här numret intervjuar jag den nyutexaminerade (och redan prisade) fotografen Hanna Malmqvist om att söka efter konstig stämning.

BERÄTTA DIN STORY

Har det gått åt helvete och du har en spännande historia? Eller brinner du för ett ämne som kan bli en gästkrönika? Eller vill du kanske berätta om hur en bild blev till, under vinjetten Inställningar? Eller något helt annat? Hör av dig, vi vill ha dina historier.

Är det Illuminati som skapat AI och sprider det med chemtrails för att dölja vem som sköt JFK och därmed göra alla fotografer arbetslösa?

14 Hanna Malmqvists färgexplosioner.

»Det är 2 000 laxar i varje nät, och de är riktigt stora och faktiskt ganska läskiga.« 24

BJÖRN TERRING

22

SARNA WALLIN

30

JULIA HETTA

40

Portfolio / Carlo Rusca / 1
Hej / Släpp foliehatten / 6
Aktuellt / Erna Hasselblad / 8
Gästen / Pelle Kronestedt / 9
Aktuellt / Månens baksida / 10
Fem frågor / Linda Lomelino / 11
Aktuellt / Sverigebilder / 12
Fokus / Hanna Malmqvist / 14
Åt helvete / Björn Terring / 22
Foto 200 / På högstadiet / 24
Tankar om en bild / Rasmus Holm / 28
Porträtt / Lotta Antonsson / 30
Tema / På liv och död / 36
Kritik / Nya fotoböcker / 40
Bransch / Bostadsfoto / 42
Teknik / Digitalisera negativ / 44
Inställningar / Ellika Henrikson / 45
Enkät / AI / 46
Fråga juristen / Bröllopsbestyr / 47
Förbundet / Nyheter / 48
Styrelsen har ordet / Lena Granefelt / 49
Utställningar / Över hela landet / 50

aktuellt

CAROL GUZY FÅR WPP AWARD

Den amerikanska fotografen Carol Guzy prisas för bilden »Separated by ICE« som figurerar i ett reportage publicerat i Miami Herald förra året. Det prisade fotografiet togs då den ecuadorianska immigranten Luis och hans döttrar separeras av ICE-agenter efter ett domstolsförhör i New York.

»Det Guzy dokumenterar här är inte ett isolerat ögonblick av sorg, utan snarare bevis och dokumentation av en regeringspolitik som systematiskt tillämpas på människor som följde gällande regler«, är juryns motivering.

NYTT GALLERI PÅ MOSEBACKE

Under våren har ett helt nytt fotogalleri öppnat på Mosebacke i Stockholm. Först ut att ställa ut var Mia Galde, som därefter följts av Robin Bernhardt och Ulf Isacson. Aktuellt program hittas lättast på Instagram: @bobphoto_se. Adressen är Mosebacke torg 6.

Gardviken, maj 2022.

ABEL ÄR ÅRETS SUNE JONSSON-STIPENDIAT

Fotografen Erik Abel, Umeå, är årets Sune Jonsson-stipendiat. Han får utmärkelsen för sina fotodokumentära projekt, som bland annat utmynnat i foto-utställningar och en bok om exploateringar i norr som hotar natur, vardagsliv och samiskt kulturarv.

SAYURI ICHIDAS

Verket »Phoka #007« från Sayuri Ichidas utställning i London.

Lågmält i London

MISSA INTE DEN japansk-brittiska fotografen och konstnären Sayuri Ichidas utställning *Playing the piano upstairs* på The Photographers Gallery i London. Bilderna rör sig mellan minne, sorg och identitet och hennes bilder är lågmälda men intensiva, där kropp, landskap och fragment smälter samman i drömlika kompositioner. Utställningen pågår till 13 september, och om du planerar ett besök, missa inte heller galleriets ovanligt välkurerade bokshop.

DE FÅR DOKUMENTÄRFOTOPRISET

NINA VARUMO, Gerry Johansson och Tomas Ohlsson tilldelas årets Dokumentärfotopris av Arbetets museum. Priset uppmärksammar samtida dokumentärfotografi med socialt engagemang och konstnärlig bredd.

Dokumentärfotopriset delas ut för 25:e året i rad och syftar till att uppmärksamma fotografer som bidrar till att dokumentera samtiden.

HASSELBLAD HYLLAR PIONJÄREN ERNA

EN NY PERMANENT utställning lyfter fram kvinnan bakom företaget – och kameran. Historieskrivningen om kameraföretaget Hasselblad har länge dominerats av Victor och hans släkt. Men vid hans sida fanns alltid hustrun Erna. Nu presenterar Hasselbladstiftelsen utställningen och publikationen *Erna bakom kameran*, som för första gången ger en tydligare

Erna Hasselblad med en Super-8.

bild av hennes avgörande betydelse för företagets stora framgångar.

PAUL EDWARDS

Skapar visuella berättelser med fokus på modern estetik och teknisk precision. Mode möter personliga uttryck. @PAUL_EDWARDSS

LENNART NAVARRETE

Bilderna har en stämningsfull karaktär och är utformade för att förmedla känslor snarare än att ge en direkt förklaring. @LENN.ART031

CHASITY POLK

Dokumentärfotografi som utforskar världens mest konfliktfyllda, avlägsna och hotade kulturer och landskap. @CHASITY.JPG

gästen

PELLE KRONSTEDT
UNIVERSITETSLEKTOR
I FOTOGRAFI,
HDK-VALAND

När upphör något att vara sant?

»FOTOGRAFI SOM SANNINGSVITTN« var rubriken på SFF:s temadag. Min första reaktion hade kunnat vara: gåsp. En sådan där rubrik man nickar åt, håller med om och sedan går vidare från. Lite väl självklar. Nästan dammig. Men just nu är det tvärtom en av de mest laddade formuleringar man kan tänka sig. För vi lever i en tid där själva sanningsanspråket har blivit instabilt.

Jag märker det i mig själv. Jag tittar inte längre på bilder med den där gamla, nästan kroppsliga tilliten. Jag granskar dem. Misstänker dem. Zoomar in på händer, hårfästen, skuggor, blickar. En ny sorts frågor går igång automatiskt i huvudet: Är det här ens ett fotografi? Eller ser jag bara ännu en bild som lånar fotografiets auktoritet utan att bära dess ansvar?

Det är inte en liten förskjutning. Det är en mental ommöblering.

Det analoga fotografiet bar länge på ett tyst löfte: det här har varit. Ljuset hade träffat något verkligt. Någon hade stått framför kameran, någon annan bakom den. Fotografiet kunde förstås ljuga även då. Historien är full av

Jag tittar inte längre på bilder med den där gamla, nästan kroppsliga tilliten. Jag granskar dem. Misstänker dem. Zoomar in på händer och hår.

retuscher, iscensättningar och politiska manipulationer. Leni Riefenstahls *Viljans triumf* är fortfarande ett skolboksexempel på hur den mest avancerade bildtekniken i sin samtid kunde mobiliseras för att förföra, försköna och förvrä. Konst och estetik stod inte i motsats till propagandan. De var dess motor.

Men även då fanns en relation till världen som inte behövde försvaras. Bilden hade en förankring. Det är just den som nu håller på att lösas upp. En syntetisk bild visar inte vad som har hänt, utan vad som kan få det att se ut som om något har hänt. Där går en avgörande gräns. Och när den suddas ut händer något med hela vår visuella kultur.

I dagens konflikter sprids AI-genererad desinformation med just den logiken: inte för att övertyga fullt ut, utan för att försvaga själva idén om att något går att belägga. Det räcker att göra verkligheten grumlig. Det räcker att så tvivel. När upphör något att vara sant – och vem bär ansvaret då?

Det talas ofta om AI i termer av möjligheter, effektivisering och kreativ expansion. Betydligt mer sällan talas det om vad AI gör med vår tillit. För det här handlar inte bara om teknik. Det handlar om makt. Om vem som tjänar på att gränsen mellan dokumentation och simulation blir allt svårare att upprätthålla.

Och, ärligt talat, jag är trött på att ansvaret så snabbt landar hos betraktaren. Som om varje människa i sitt eget flöde förväntas agera bildforensiker, källkritiker och filosof på en och samma gång. Är det verkligen rimligt? Eller är det bara ännu ett sätt att individualisera ett strukturellt problem?

Fotografiets trovärdighet är därför inte en nostalgisk fråga. Den är politisk. Kulturell. Akut. För om vi vänjer oss vid att alla bilder kan vara vad som helst, då händer inte bara något med fotografiet. Då händer något med oss. 📷

LENNART NILSSONS BILDSKATT ÖPPNAS

Göteborgs universitet har tilldelats 1,3 miljoner av Hasselbladstiftelsen för att ta över och tillgängliggöra fotografen Lennart Nilssons omfattande arkiv – ett av Sveriges mest betydelsefulla fotografiska arv. Arkivet rymmer ett livsverk som förändrade hur vi ser på människokroppen, vetenskapen och fotografins roll i samhället.

Initiativet innebär att Lennart Nilssons arkiv långsiktigt bevaras vid Göteborgs universitetsbibliotek och görs tillgängligt för forskning och allmänhet.

TUNBJÖRKPRISET TILL LASTHEIN

Jens Olof Lasthein är född 1964, uppväxt i Danmark och bor i Stockholm. Priset är instiftat av Tore G. Wärenstams stiftelse i Borås och delas ut i samarbete med Lars Tunbjörks stiftelse, till en fotograf som arbetar i Lars Tunbjörks anda.

Kubrick visas på Duncan Miller i LA.

KUBRICKS FÖRSTA FOTOGRAFISKA STEG

Stanley Kubrick är en av tidernas mest inflytelserika filmregissörer. Mindre känt är att han började som fotograf och arbetade heltid för tidskriften Look på 1940-talet. Nu ska en samling fotografier som han tog för Look år 1945 ställas ut för första gången. »Life and love on the New York City subways« fotograferades av Kubrick när han bara var 17 år.

När astronauterna flög bakom månen fick de uppleva en total solförmörkelse.

Månfeber igen!

MÅNDAGEN DEN 6 april 2026 var en milstolpe inom den moderna rymdfarten, eftersom de fyra astronauterna ombord på Nasas expedition Artemis 11 då gjorde sin historiska resa runt månen. De är de första människorna som har sett stora delar av månens baksida med blotta ögat.

Under uppdraget tog de också tusentals bilder, som finns att beskåda på Nasa.gov. Astronauterna utbildades i foto innan de släpptes loss med sina kameror, som bestod av beprövade Nikon D5, spegellösa Nikon Z9 och mobilen Iphone 17 Pro Max.

COOKSEY ÄR ÅRETS MODEFOTOGRAF

SEDAN STARTEN 1997 har Ellegalan belönat våra främsta modefotografer. Årets vinnare, som fick ta emot priset på galan på Grand Hotel i april är Thomas Cooksey. Bland tidigare vinnare av utmärkelsen märks Mikael Jansson, Robert Nettare, Julia Hetta och Camilla Åkrans.

TJERNOBYL I NYA SOLARGRAFIER

UNDER NÄSTAN ett decennium har den polske fotografen Kamil Budzynski arbetat med ett fotografiskt projekt med en tydligt dystopisk känsla – där han skapar solargrafier i den förbjudna zonen vid

Bilderna från Tjernobyli är skapade med processen solargrafi.

kärnkraftverket i Tjernobyli. Solargrafi är en experimentell fotografisk process som använder en anordning liknande en hålkamera. Fotopapper med extremt låg ISO placeras i en behållare med en nålhålslinse och monteras

sedan på en byggnad eller i ett träd. »Kameran« fångar därefter exponeringar som pågår i flera månader och visar solens bana över himlen från årstid till årstid, samt även byggnader och landskap som förändras.

NAMN Linda Lomelino.
GÖR Fotograf.
BOR Halmstad.
AKTUELL Ligger bakom ett av Sveriges absolut största fotografkonton på Instagram, @linda_lomelino.

5 frågor

Bakverk på väg mot miljonen

Hur gör man för att nå 786 000 följare på Instagram?

– Jag hade turen att lägga ut rätt saker vid rätt tid. Jag började redan 2012 och då var det lättare att växa. Dessutom var det en stor bakningstrend då, så jag prickade rätt, inte minst fick jag många amerikanska följare.

Vilka är dina bästa knep för att nå många följare?

– Var flitig, posta ofta och försök att sticka ut. Jag håller en enhetlig

ton, så att det inte spretar för mycket. Jag postar oftast vid fyrtiden på eftermiddagen, när folk är på väg hem från jobbet och kanske sitter på bussen och skrollar, och dessutom folk på amerikanska västkusten är på väg till jobbet. Måndagar, onsdagar och fredagar är bra att posta på.

Ger Instagram några intäkter?

– Ja, jag gör en del betalda samarbeten. Men jag är ganska restriktiv, det måste vara produkter och sam-

manhang jag kan stå för. Annars gör jag reklamplätningar för hantverksföretag, typ keramik och linnedukar. Jag har också gjort fyra egna kokböcker och exempelvis fotograferat till flera av My Feldts kokböcker.

Du säljer egna presets också. Berätta.

– Ja, för Lightroom, och det är mest andra matfotografer som köper dem. Exempelvis har mina gröna toner en dragning åt blått, riktigt skogsgrönt ser trevligt ut när man fotograferar mat.

Hur gör du för att inte bli uttråkad?

– Jag har börjat plåta analogt igen, som jag faktiskt lärde mig på fotogymnasiet. När jag plåtar digitalt är det lätt att jag fastnar i en viss process, att jag alltid gör på samma sätt för att jag vet att det fungerar. Nu måste jag utmana mig själv, inte minst genom att jag måste sätta bilden på max 36 rutor. Annars blir det för dyrt...

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

Bilderna av Sverige

När Sverige representeras utomlands skiner sommarsolen i idyllen. Eller norrskenet.

TEXT **OSKAR HAMMARKRANTZ**

Grönskär i Stockholms skärgård.

HENRIK TRYGG

Sjön Toftan i Falu kommun i Dalarna.

MIKHAEL SVENSSON

I Sverige är det alltid sommar. Eller möjligen smällkall midvinter. Men aldrig vår eller höst. Och solen skiner, för här regnar det aldrig. Åtminstone om man ska tro de bilder som sprids av landet ut i världen.

Image Bank Sweden är Sveriges officiella bildbank, som administreras av Svenska institutet och Visit Sweden. Det är ett samarbetsprojekt tillsammans med Business Sweden och Regeringskansliet, inklusive Utrikesdepartementet, Kulturdepartementet och Näringsdepartementet.

Bilderna får laddas ner och användas fritt av bland annat ambassader, resebyråer och myndigheter som på olika sätt vill locka människor till Sverige, dock ej i kommersiella syften, förutom inom rese- och turistbranscherna.

I skrivande stund finns det 5779 fotografier och 553 filmklipp i bildbanken. Tittar man närmare på vilka som är de mest populära bilderna att använda står en sak säker: Vi har alltid vackert väder, sommar som vinter.

Den mest nedladdade bilden under 2025 var en grönskimrande norrskenetsbetraktelse, tagen av Östersunds fotografen Göran Strand. Inte mindre än 412 gånger har den använts för att sprida bilden av Sverige i olika sammanhang.

– Det är ju jättekul att höra. Norrsken som fotoområde har verkligen eskalerat de senaste åren. En bra kväll är hela mitt Instagramflöde grönt.

Dock varnar Göran Strand för att det snart kommer att bli lite mindre grönt i hans flöden.

Norrsken som fotoområde har eskalerat de senaste åren. En bra kväll är hela mitt Instagramflöde grönt.

– Norrsken beror på solens aktivitet, och den går i cykler om ungefär elva år. Förra året peakade solaktiviteten, så de närmsta åren kommer vi sannolikt inte att få se norrsken lika ofta som de senaste åren.

Just den här omåttligt populära bilden togs 2020 i Björkliden nära Abisko.

– Det är faktiskt en tysk tjej på bilden som ska symbolisera Sverige. Jag brukar hålla i norrskens-workshoppar för fotografer i Abisko, och hon var en av deltagarna.

Att just den bilden finns i Sveriges officiella bildbank beror på att Visit Sweden vid ett tillfälle behövde fylla på sitt utbud av natur- och norrskenbilder och helt enkelt hörde av sig till Göran och köpte loss användningsrättigheterna till några bilder.

Norrskén i Björkliden nära Abisko.

En annan fotograf som har försett Image Bank Sweden med en lång rad bilder av Sverige är Stockholmsbase-
rade outdoorfotografen Henrik Trygg. Han sålde sin första bild till Visit Sweden redan 1997, och sedan dess har det blivit åtskilliga hundra.

Hans bild av röda stugor på Grön-
skär i Stockholms skärgård var den
näst mest populära Sverige-bilden
under förra året, även den med fler än
400 nedladdningar.

– Tyskarna älskar ju röda stugor. Att just den bilden använts mycket tror jag delvis handlar om att det är en ren och enkel bild, och man kan lägga in text och rubrik i den utan att förstöra själva bilden.

Henrik Trygg ligger bakom inte färre än 181 fritt nedladdningsbara bilder och filmklipp i bildbanken.

Exotiskt nationaldagsfirande.

– Jag hade nog trott att någon annan av mina bilder skulle vara mer populär. Jag vill gärna ha med människor i mina bilder och försöka berätta en historia, inte bara ett par stugor.

Bland de övriga mest populära bilderna som ska symbolisera Sverige utomlands hittar vi, inte helt oväntat, en rad Stockholmsskildringar, ofta

i skymningsljus. Även Göteborgs hamninlopp finns representerat, liksom sjön Toftan vid Falun.

Det så exotiska norrskenet är representerat med ännu en bild på topp-tio-listan, med en bild av den Israelfödda fotografen Asaf Kliger, som bland annat arbetar som bröllopsfotograf vid Ishotellet i Jukkasjärvi.

Topp-tio-listan rymmer också det utomlands ack så mytomspunna midsommarfirandet, här förevisat av Per Bifrost med en dans runt stängen i Dalarna. Slutligen avrundas listan med lite flaggviftande, som ska symbolisera nationaldagen.

Men den mest spridda bilden av Sverige i världen under förra året är alltså en tysk tjej fotograferad precis vid gränsen till Norge. 🇩🇪

FRITT FRÅN AI

Image Bank Sweden framhåller att samtliga bilder som finns för nedladdning är tagna av professionella fotografer, och inte skapade av AI. Däremot skriver man att »AI-verktyg kan dock ha använts för standardbearbetning, såsom att justera kontrast, ljusstyrka eller andra tekniska förbättringar, utan att ändra det ursprungliga motivets autenticitet eller innebörd«.

Hanna Malmqvist är ständigt på jakt efter lite konstig stämning. »Det ska inte vara vackert eller fint.«

TEXT **TOM CEHLIN MAGNUSSON** FOTO **HANNA MALMQVIST**

Blixtar & dunder

No plot, just vibes. Det amerikanska uttrycket har florerat på landets kultursidor de senaste åren och har ibland använts som ett exempel på berättelsens död. Den nyuppfunna kategoriseringen uppstod på TikTok som ett svar på en trend inom litteraturen där konventionell handling och narrativ struktur övergivits till förmån för en fördjupning av känslor, relationer och stämning. Bäst exemplifieras kanske genreindelningen av samtida succéromaner som Ottessa Moshfeghs *Ett år av vila och avkoppling*, Rachel Cusks *Konturer* eller Sally Rooneys storsäljande böcker, men den går också att härleda till klassiker som Sylvia Plaths *Glaskupan* eller Françoise Sagans *Bonjour tristesse*.

Kanske är det också uttrycket som bäst beskriver Hanna Malmqvists bilder: glödande färger, elektrisk blix, med motiv som vänder bort ansiktet, skruvar på kroppen och sträcker på lemmar.

– Jag gillar när det är något i vägen, något trasigt eller skavigt, eller bara lite konstig stämning. Ibland kollar jag på en bild och tänker: den har ju ingen speciell blick eller historia, varför gillar jag den ändå? Jag har landat i att det ibland räcker med att det är ett gläns från blixten, eller bara skitmycket färg. Det behöver inte vara mer, säger hon.

– Jag vill ha friktion. Det ska inte vara vackert eller fint.

Om man trots det ska försöka sig på en traditionell historieskrivning så hade den sett ut ungefär så här: 28-åriga Hanna Malmqvist är nyligen utexa-

minerad från Fotoskolan STHLM och belönades för några månader sedan med Cameralinks stipendium. Under uppväxten i Karlstad fick hon i tidig ålder en rosa Samsung-kamera av sin farfar.

– Jag har fotograferat sedan jag var 7–8 år. Min farfar fotade mycket, så han gav mig en av sina gamla kameror. Och sedan bara fortsatte det. Efter ett tag så mejlade jag Nya Wermlands-Tidningen och skrev att de borde skriva något om mig, med tanke på att jag var en ganska framgångsrik fotograf. Tyckte jag själv i alla fall. De sa ja, jag fick ett helt uppslag, säger hon.

– Men det här känns som en revansch faktiskt, att inte behöva initiera intervjun själv.

I tonåren slutade hon fotografera, och det var först under pandemin som hon började igen. Efter en flytt till Malmö plockade hon fram kameran av ren tristess.

– Det var under covid, vi pluggade på distans och jag hade inga vänner för att allting var stängt. Jag var sjukt uttråkad och kom på att jag borde plocka fram kameran igen. Jag träffade en kompis och hans kille på en öl, och han berättade att han pluggade på en fotoskola. Jag förstod inte ens att det gick att plugga foto. Min inställning var ungefär: antingen kan man det, eller så kan man det inte – hur skulle man kunna lära sig det?

Nyckeln till det återfunna intresset fanns gömd på en av internets mörkaste bakgator: Facebook Marketplace.

– Det var en man på Marketplace som skulle ge bort sin blix gratis. Vi chattade lite och han ville

HANNA MALMQVIST

28-åriga Hanna Malmqvist tog examen från Fotoskolan STHLM i höstas. I samband med examen tilldelades hon CameraLinks stipendium för Framtidens fotograf.

»Jag har landat i att det ibland räcker med att det är ett gläns från blixten, eller bara skitmycket färg.«

HANNA MALMQVIST

ses på en konstig plats, så jag trodde att jag skulle bli kidnappad. Men han dök upp, det var inte en bluff. Jag fick en gratis blix – shoutout till Ray, säger hon.

– Jag började fotografera konstant med den där blixten. Jag hittade tillbaka till leken i fotograferandet. Jag hittade ett nytt uttryck som var något helt annat än vad jag gjort som liten. Då fotade jag mest väldigt många vattendroppar.

Efter en distanskurs på HDK-Valand sökte hon in till Fotoskolan STHLM.

– Jag kände direkt att jag kom ihåg varför jag hade fotat så mycket förut – det var ju otroligt kul. Och jag kände att jag faktiskt var ganska bra på det. Så jag sökte in och började fota mycket mer. Tog med kameran överallt igen och försökte utforska det här nya uttrycket.

Fotoskolans utbildning är Sveriges enda yrkesinriktade fotoutbildning med kommersiell inriktning.

– Det tog ganska lång tid innan jag verkligen öppnade upp mig för vad skolan hade att ge. Men jag tycker att det är en fantastisk utbildning för att den är extremt branschnära. Man får också ett sammanhang: att vara runt folk och prata foto eller bolla idéer, säger hon.

– Alla uppgifter är formade som kunduppdrag, man blir drillad i hur det är att jobba i produktion, hur det går till med en byrå som beställer något. Och vi hade väldigt mycket praktik. Jag har till exempel varit i Barcelona två gånger, i Hamburg och i Japan via skolan. Skolan har faktiskt gett mig så himla mycket. Och jag får inte ens betalt för att säga det.

Utbildningen aktualiserade också en motsättning: plot mot vibes, skulle man kunna sammanfatta det.

– Rent generellt så blir jag sur när man säger att saker ska vara på ett sätt. Då vill jag att det ska vara tvärtom. Jag kan tycka att det ibland kan bli lite väl mycket prat om storytelling och att »bilder ska berätta historier«. Mina bilder handlar nog mycket om stämning. Det är kanske en annan form av berättande, säger hon.

– Men jag tror att det kanske har varit utvecklande också. När någon säger att man inte får göra

»Det tog ganska lång

tid innan jag öppnade upp mig för vad skolan hade att ge.«

HANNA MALMQUIST

»**Från början** hade jag inga inspirationskällor. Jag visste inte vilka Parr eller Tunbjörk var för fem år sedan.«

på ett visst sätt så har jag velat göra det ännu mer, och därför behövt slipa på allt ännu mer.

Blixten, ljuset, de intensiva färgerna och kanske framför allt humorn, får en att tänka på fotografer som Martin Parr och Lars Tunbjörk. Hennes bilder är fulla av hukande, duckande och skruvade frågetecken.

– Från början hade jag inte så många inspirationskällor. Jag visste inte vilka Parr eller Tunbjörk var för fem år sedan. Nu är de mina största inspirationskällor och jag avgudar Lars Tunbjörk, men när jag började handlade det nog mycket om vad jag tyckte såg kul ut, säger hon.

– Jag fotar ju framför allt min egen omgivning, om man jämför med Parr eller Tunbjörk som snarare fotograferar främlingar på gatan. Jag tycker att det är kul att gräva där man står. Min tjej är till exempel med extremt mycket på mina bilder trots att hon hatar att vara med på bild. Det kanske skapar en naturlig friktion, eftersom hon inte vill bli fotograferad, säger Hanna och skrattar.

Blixten som utlöste allt är sedan länge förbrukad.

– Den kastade in handduken ganska snabbt, tyvärr. Vilket också gjorde det ganska tydligt hur

beroende jag var av den när den gick sönder. Jag började storgråta.

I dag är hennes huvudkamera en Canon EOS R6, med en mindre Fuji X100V som komplement.

– Jag har alltid använt en Canon, men eftersom jag fotar mycket på nya ställen och miljöer, där man inte alltid kan gå runt med en stor kamera, så har jag en Fuji också. Fast jag känner mig lite otrogen varje gång jag använder den, säger hon.

– Jag vill vara så lätt som möjligt. Jag vill inte ha mycket utrustning. Jag fotar ofta med blixten off-camera nuförtiden, för att kunna styra skuggan. Men det är också jobbigt för handleden att hålla kameran i timmar. Jag försöker spåna på lösningar.

Förutom frilansuppdrag för Sveriges Radio, H&M och Way Out West så regisserade hon nyligen en musikvideo åt bandet Vasas flora och fauna.

– Jag har ju jobbat ganska dokumentärt, men har insett att det också kan vara kul att bygga världar. Jag fotade en rolig *editorial* nyligen med en vän som är stajlist. Vi fotade en modell i ett restaurangkök, de stod och lagade mat och blev störda av att vi var där, säger hon.

– Det kändes kul: man kan ju skapa den dåliga stämningen själv. 🍷

»Jag tog mig vatten över huvudet. Bokstavligt talat«

Björn Terring om när han befann sig i ett nät med 2 000 norska laxar mitt ute i havet.

TEXT **OSKAR HAMMARKRANTZ** FOTO **BJÖRN TERRING**

Hösten 2012. Björn Terring är ännu en ganska oetablerad fotograf, i början av karriären. Uppmärksammade kampanjer för kunder som Coca-Cola, Heineken, Ikea, Viking Line och Stadium ligger ännu en bit in i framtiden. Men han har börjat skapa sin högst egna dokumentära och naturliga reklamstil som snart skulle komma att göra honom till en av landets flitigast anlitade reklam- och livsstilsfotografer.

Platsen är ett reklambyråkontor i Stockholm, och byrån ska göra en kampanj åt Norsk Laks och de enorma laxodlingarna som ligger utanför Norges kust.

Briefen var egentligen ganska enkel, en massa fina bilder där kameran är halvvägs under vatten, så att man ser både fiskarna och de höga bergen och djupa fjordarna i bakgrunden.

– Inga problem, tyckte jag. Det är väl bara att hyra ett undervattenshus till kameran och ligga och plåta där vid ytan. Men när jag kom hem började jag googla bilder på laxar i odlingar. Jag hittade nästan ingenting, och kanske borde jag ha börjat ana oråd redan där.

När det blivit dags för plåtning flyger Björn, hans assistent och några från reklambyrån upp till Lofoten i Nordnorge. Där möts de av en dykare

i en räddningsbåt som ska köra hela truppen ut till laxodlingarna. Ungefär halvvägs frågar dykaren hur dykvan Björn egentligen är.

– Jag svarade att jag aldrig hade dykt i hela mitt liv. Jag tänkte ju att jag bara skulle ligga i vattnet och guppa.

Dykaren stannar båten mitt ute till havs och tvingar på Björn hela dykarutrustningen för en snabbkurs.

– Det finns knappar på dräkten för att man ska kunna åka upp eller ner i vattnet, och jag gör fel hela tiden. Dykaren suckar, men det finns ingen chans att avbryta nu.

Väl framme vid odlingen får Björn veta att just i dag befinner sig laxarna på ungefär 20 meters djup. Killen som övervakade laxarna via tv-skärmar konstaterade helt torrt att »man kan ju inte styra laxarna. De är på det djup de vill vara, oavsett vad vi vill«.

– Det var typ två plusgrader och duggregn, så det hela var inte jättemysigt. Men jag hoppar i. Det är 2 000 laxar i varje nät, och de är ganska stora och faktiskt ganska läskiga. De bumpade in i mig hela tiden.

Björn försöker sjunka ned i nätet, men trycker återigen fel och får sam-

SJÄLVPORTRÄTT

BJÖRN TERRING

ÅLDER 47.

BOR Stockholm.

HEMSIDA

terringphoto.com

tidigt in en massa vatten i masken. Paniken är nära.

– Dessutom är det helt kolsvart där nere, så jag får plåta nästan på måfå, bara hålla kameran och knäppa och hoppas att några av fiskarna kommer med. Laxarna är också ganska skygga, så de simmar ju bort från mig. Det är inte som att de kommer och poserar, direkt.

Nästa dag är det dags för resterande bilder, de vackra naturbilderna i fjordarna. En relativt behaglig upplevelse tills Björn inser var han är.

– De där fjordarna är väldigt djupa. Att veta att det är 700 meter ner till

botten, och att kameran bara sjunker om jag släpper den, är en väldigt obehaglig känsla.

Riktigt åt helvete gick det ju aldrig, för efter lite kreativt retusch- och Photoshop-arbete utmynnade det hela i en lyckad kampanj.

– Men jag kanske lärde mig att inte låtsas att jag kan en massa saker jag aldrig provat förut. Det var likadant när jag blev tillfrågad av Försvarsmakten att fotografera från en tandemfallskärm tillsammans med en annan hoppare. Då sa jag inte heller att jag aldrig hade hoppat fallskärm tidigare... 🇸🇪

»Det är 2 000

laxar i varje nät, och de är stora och faktiskt ganska läskiga.«

OSKAR HAMMARKRANTZ

Skäggigt monster eller kladdkaka?

I år fyller fotografiet 200 år. Därför lät vi en åttondeklass i Stenungssund analysera två av fotohistoriens viktigaste bilder.

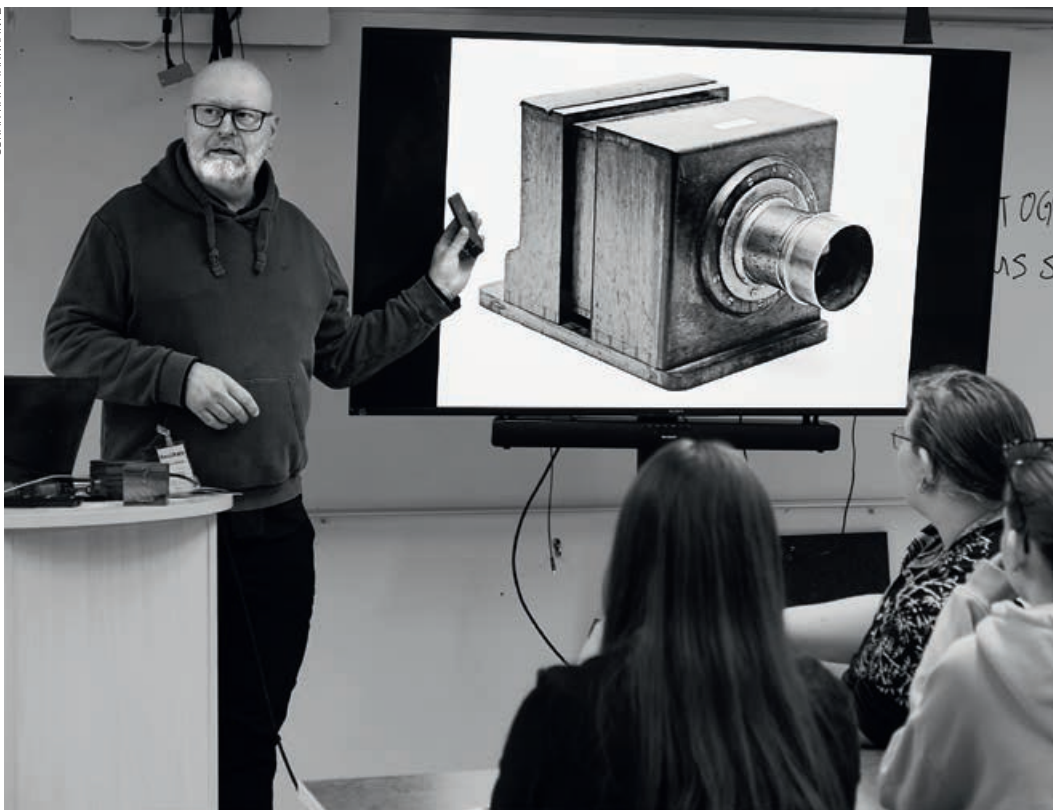
TEXT & FOTO **OSKAR HAMMARKRANTZ**

UTSIKT FRÅN FÖNSTRET I LE GRAS

Det första bevarade fotografiska verket gjort med kamera. Det skapades av Nicéphore Niépce år 1826 vid Saint-Loup-de-Varennes. Fotot ställdes senast ut år 1898 och glömdes därefter bort innan Helmut Gernsheim återfann det 1952.

År 1973 fick University of Texas plåten i gåva från Helmut Gernsheim i samband med att universitetet köpte hans stora fotografiska samling. Idag finns den på universitetets Harry Ransom Humanities Research Center.

Jerker Andersson föreläser ofta för barn och ungdomar om visuell läsförståelse.

Fotografiet som vi känner det föddes för 200 år sedan, 1826, när Joseph Nicéphore Niépce lyckades fixera en bild av utsikten från sitt fönster på en plåt.

Eleverna i årskurs 8A på Kristinedalskolan i Stenungssund föddes för ungefär 14 år sedan, 2012. Alltså samtidigt som Instagram slog igenom, Facebook redan hade peakat och Iphone var en fem år gammal uppfinning.

Vad tänker den här generationen, uppvuxna med Tiktok och som enligt forskningen exponeras för mellan 20 000 och 40 000 bilder per dag, när de får se de allra första fotografierna?

Fotografen och läraren Jerker Andersson, som bland annat föreläser om visuell läsförståelse, skickar runt några utskrifter av Niepcés historiska bild *Utsikt från fönstret i Le Gras* i det slitna klassrummet. Eleverna vrider och vänder på den gryniga, svartvita bilden för att se vad som är upp och vad som är ned.

Bilden föreställer, som namnet antyder, utsikten från ett fönster i Niépces hem. Man kan se ett slutande hustak och två fasader. Möjligen ett träd.

Man skulle kunna tycka att om man nu tar vad som skulle bli världens första, och därmed kanske viktigaste, fotografiska verk, kunde man ha ansträngt sig lite med motivet och kompositionen. Kanske ett imponerande monument, en vidunderlig utsikt eller en spännande person. Och inte ett sluttande hustak.

Men valet av motiv har framför allt praktiska anledningar. Eftersom båda sidorna av fasaden

är belysta har forskare slagit fast att exponeringstiden måste ha varit minst åtta timmar, kanske flera dygn. Så varför inte bara plåta direkt ut från fönstret hemma, så att man kan både fika, äta lunch och ta en tupplur eller två under exponeringen?

Det finns ytterligare en förklaring till det lite alldagliga motivet. I fotografins tidigaste dagar fanns i princip inga konstnärliga ambitioner. Inte heller vad vi i dag kallar storytelling. I stället var ambitionen inget annat än att avbilda och fånga verkligheten.

Fotografi vid den här tiden var av och för ingenjörer och vetenskapsmän. De som ville uttrycka sig konstnärligt fick fortsätta med måleri eller skulptur.

Men åttondeklassarna från Stenungssund ser något helt annat.

– Ett monster! Med stort skägg, säger en tjej.

– Nej, det är två män som pratar med varandra.

De liksom ropar till varandra, för det fanns inga telefoner på den tiden, menar hennes klasskompis.

– Ja, monstret är nog ett träd, ångrar sig den första tjejen.

Två killar ser ett hav på bilden, och Jerker Andersson berättar att när han nyligen visade upp den för en lågstadielklass var det en elev som tyckte sig se en kladdkaka med florsocker på. En på alla sätt helt rimlig tolkning av en åttaåring.

Att en annan åttaåring tyckte att man tydligt såg en katt med jättelånga armar som håller i ett fågelhuvud, uppe i vänstra hörnet, är kanske lite mer svårsmält.

Camera obscura-tekniken användes från 1500-talet som hjälpmedel för konstnärer för att göra skisser, och under 1600- och 1700-talet med hjälp av lins, till exempel av målarna Canaletto och Jan Vermeer.

När eleverna får frågan om när de tror att bilden är tagen är buden många och spretande och sträcker sig från slutet av 1700-talet över 1890-talet fram till 1920.

Det måste ha luktat säregit i Niépces verkstad i franska Saint-Loup-de-Varennes. När hobbyvetenskapsmannen år 1826 äntligen hittade en kemisk formel som kunde få bilder att bevaras var receptet en tennplåt belagd med asfalt som lösts upp i lavendelolja och blandats med fernissa. Blandningen härdades av värme, och de icke härdade partierna sköljdes bort med petroleum.

Utan att på något sätt förminska Joseph Nicéphore Niépces historiska bedrift var den långt ifrån en isolerad händelse. I årtionden hade välbeställda män – det var främst de som ägnade sig åt hem-

snickrad kemi och ingenjörskonst – experimenterat med olika lösningar för att fånga bilden. Men Niépce lyckades alltså först och bäst med att bevara den för eftervärlden.

Själva kameran var inte Niépces uppfinning, och flera andra före honom hade lyckats fånga motiv på plåt. Niépces stora bidrag till historien var egentligen att han lyckades fixera bilden med en jodlösning.

Jerker Andersson plockar fram en liten replika av en camera obscura, inköpt under en pilgrimsfärd till Saint-Loup-de-Varennes, för att visa hur Niépce tog sin nu historiska bild. En sportigt klädd kille med mittbena tittar lite skeptiskt på det vita pappret som visar en uppochnedvänd bild av skolgården utanför.

– Min mobil tar mycket bättre bilder än den där lilla lådan, säger han oimponerat.

BOULEVARD DU TEMPLE

Ett parisiskt gatulandskap taget år 1838, eller möjligen 1837, är en av de tidigast bevarade daguerreotypiplåtarna framställda av Louis Daguerre. Även om bilden verkar föreställa en öde gata, anses den allmänt vara det första fotografiet som inkluderar en avbildning av en människa.

Paris, Berlin eller Uddevalla? Åsikterna går isär om var bilden är tagen.

Ett krasst konstaterande som är svårt att argumentera emot.

Jerker Andersson plockar fram några utskrifter av en annan av fotohistoriens milstolpar, Louis Daguerres *Boulevard du Temple*, från 1838. Gatuvyn över Paris visar för första gången en människa i bild. Den som kan sin fotohistoria vet att det handlar om en person som till synes får sin sko putsad. Sannolikt har en stor mängd andra människor också passerat förbi objektivet, men eftersom exponeringstiden antas vara runt tio minuter har dessa suddats ut som spöken, och endast den stillastående herren har »fastnat» på bilden.

– Det är Berlin under andra världskriget, med en massa trasiga fabriker, säger en lång kille i proper pikéskjorta.

– Nej, det är någon som får skorna putsade, insisterar hans kompis.

– Jag tror att det är två personer som går hand i hand, säger en tjej i hoodie.

Även här spretar buden om när bilden är tagen. 1800-talet är det vanligaste svaret. En tjej med solglasögon uppskjutna i håret föreslår 1960-talet. »Den är i alla fall gammal.»

Även på frågan var klassen tror att bilden är tagen är svaren varierande. Paris är den mest förekommande gissningen, men en tjej tycker sig se att det handlar om Nya Allén i Göteborg. Hennes kompis, hon med solglasögonen i håret, slår tvärsäkert fast att det faktiskt är Uddevalla, fyra mil norr om Stenungsund, vi ser på bilden.

Dock är det ingen som föreslår Vänersborg, sex mil åt nordost, den lilla orten där invånarna mer än gärna använder smeknamnet Lilla Paris.

Lektionen börjar gå mot sitt slut, och Jerker Andersson slänger ut frågan hur eleverna vet att de två bilderna är riktiga, och inte skapade med hjälp av AI.

– Bilderna är lite fula och suddiga, inte perfekta, säger en tjej i glittrigt diadem, längst ned i klassrummets hörn.

Men hur vet ni att jag inte medvetet skapat fula, suddiga och inte perfekta bilder med hjälp av AI?

– Äh, du skulle aldrig ljuga för oss.

Allt handlar med andra ord om avsändaren, inte innehållet. Men det där med källkritik får vi ta en annan lektion. För nu är det lunchrast på Kristinedalskolan. 🍷

»Bilderna är lite fula och suddiga. Därför måste de vara äkta och gamla.«

En värld bortom vår kontroll

Rasmus Holm, konstnär, fotograf och kulturskribent, tolkar en bild av Astrid Kruse Jensen.

EN LITEN FLICKA i röd klänning står på en gammaldags fätölj och sträcker sig ut mot ett fönster. Hennes rygg är vänd mot kameran och huvudet nästan helt dolt av ett starkt lysande sken som flödar in genom fönstret. Flickan ser ut att blicka ut mot något, hon lutar sig mot ryggstödet på fätöljen för att få en bättre synvinkel. Vad är det hon ser? Ljuset är så starkt att filmen överexponeras och bilden lämnas alldeles urblekt. På andra sidan fotografiet träffas jag av ljuset och blir genast indragen i en hemlig värld som på samma gång tycks otillgänglig och precis inom räckhåll.

Ett liknande beslöjat ljussken återfinns i flera av den danska konstnären Astrid Kruse Jensens fotografier. Verket med flickan, som är en del av serien *Disappearing into the past*, (2010–2012) är bara en av många bilder som med små medel lockar in betraktaren till en sagolik värld full av mysterier och motsägelser.

Verkets hela titel är *Disappearing into the past* #22. Ett anonymt namn som knappt särskiljer bilden från andra verk ur serien. På flera bilder återkommer också den lilla flickan vars ansikte alltid döljs av ett starkt glödande ljussken. Men ljuset är inte det enda som beslöjar bilderna. Flera bilder bär dessutom på spår som ser ut att ha uppkommit av långsamma organiska processer. Till exempel har en av bilderna fläckar som påminner om mögel eller alger. Andra bilder har kraftiga färg- och ljusstänk som abstraherar och förvanskar motiven. Fläckarna ligger som ett slags hölje ovanpå bildytan och ser ut att tillhöra själva det fotografiska materialet. Det medför ett svagt obehag: Är det ett yttre element som är på väg att ta över bilderna? Det ser inte heller ut att ha tillfogats genom enkel bildmanipulation av konstnären i efterhand. Snarare är det som om bilderna har varit nedgrävda eller bortglömda på en vind i många år innan de till slut återfunnits. Kvar är det fotografiska materialets söndrade och vittrade yta. Spår som vittnar om en värld bortom vår kontroll, en värld som inte är enkelt manipulerbar.

MÅNGA AV Astrid Kruse Jensens bilder är påfallande lika varandra. Ofta föreställer de en bortvänd kvinna eller flicka, placerad i ett ödsligt

landskap eller i ett tomt rum. I en av bilderna syns en kvinna i vit klänning ståendes ensam i en skog. En annan bild visar en liknande kvinna vid ett vattenbryn, blickandes utåt. De otämjda landskapen och de långa klänningarna leder tankarna till romantiskt landskapsmåleri från mitten av 1800-talet, eller fotografisk piktorialism från tidigt 1900-tal. Men Kruse Jensens fotografier är mer än bara en nostalgisk iscensättning av en svunnen epok. Snarare än att försöka appropriera gångna tiders stilideal ser bilderna ut att ha blivit utsatta – och förvanskade – av tidens gång.

DEN SOM ÄR VAN att titta på fotografier kommer så småningom säkert att känna igen tekniken bakom Kruse Jensens suggestiva bilder. De är tagna med polaroidfilm som förmodligen har använts långt efter sitt bästföredatum, och som därför börjat uppvisa kemiska defekter. Häri ligger också en motsägelser som får mysteriet att växa ytterligare. Färgpolaroider, en teknik som uppfanns på 1960-talet, används för att frammana en värld som anspelar på kultur runt slutet av 1800-talet eller början på 1900-talet. Det som av vissa skulle kunna betraktas som en störande historisk anakronism får för mig snarare bildvärlden att expandera ytterligare. Det blir en slags tidslig förvirring som öppnar upp snarare än tillsluter. Den hemliga världen som skymtar i bilderna går inte att läsa fast vid en särskild tidsepok, utan är magiskt flytande mellan olika.

Kanske beror lockelsen i Kruse Jensens bildvärld också på att polaroidbilder är så starkt förknippade med den privata sfären. När jag tittar på bilden med flickan fantiserar jag om att den är en del av någons familjearkiv av bilder som blivit upphittade i ett ödehus långt ute i skogen. Kanske är flickan någons barn, fotografen hennes förälder? Under alla år som bilden legat i träda har den gått sönder så mycket att den knappt går att uttyda längre. Det enda som verkligen har överlevt tidens tand är det glödande ljuset. Jag försöker än en gång följa flickans blick, och även om jag inte ser vad som finns där på andra sidan fönstret, är jag säker på att vi ser samma ljus.

/ RASMUS HOLM

»Seashell face« #100.

»Jag har inte tänkt på mig själv som fotograf«

Konstnären Lotta Antonsson är dubbelt aktuell, med en nyligen avslutad utställning på Göteborgs konsthall och en pågående på Fotografiska i Stockholm.

TEXT **LARS-ERIK HJERTSTRÖM LAPPALAINEN**
FOTO **LOTTA ANTONSSON**

Lotta Antonssons karriär tycks vara stöpt i fotografi. Efter utbildningsåren i början av 1990-talet på Akademin för fotografi (Konstfack i Stockholm) har hon varit professor på Högskolan för fotografi och senare foto- och konstprofessor på Valand i Göteborg och uppmärksammats för sin medverkan på viktiga fotobiennaler. Just nu har hon öppnat två utställningar samtidigt: den ena på Göteborgs konstförening, den andra på Fotografiska i Stockholm. Lika fullt säger hon när jag ringer upp henne: »Jag har hela tiden velat vara konstnär. Jag har inte tänkt på mig själv som fotograf.« Och visst, under utbildningsåren var hon en av dem som med sina bilder introducerade postmodernistisk konst i Sverige, en rörelse vars grundtanke kan sägas ha varit att all konst, oavsett medium, måste förstås i termer av fotografi för att kunna erkännas som postmodern. Därefter verkade hon i det som

kom att kallas »samtidskonsten« vilken utmärktes dels av att installationerna blev viktigare än de enskilda verken, dels av att vara »postmedial«, alltså att mediet som konstnären använde inte var betydelsebärande utan bara råkade vara det som bäst lämpade sig för framställningen av den idé som konstnären hade fått.

I det här samtalet ville jag försöka komma åt om det i upplevelsen av hennes konstnärskap är någonting som bara kan komma från relationen till fotografien, någonting som inte skulle ha kunnat skapas med andra medel.

Sedan 2010 har Lotta Antonsson gjort installationer, eller skulpturala arrangemang, som utmärks av att naturalia, som snäckor, drivved och ametister, kombineras med svartvita fotografiska bilder av kvinnor, företrädesvis avklädda, publicerade i tidningar under perioden 1968–1978. Dessa visas i installationer med podier tillsammans med natur-

föremål. Ibland som utställningsföremål, ibland placeras de direkt på en bild så att de fungerar som bildelement.

Du har just haft en utställning på ett konstgalleri, och nu har du en på ett ställe som specialiserat sig på det fotografiska. Hur har du tänkt kring det?

– De är ganska olika varandra. Den i Göteborg var mer subtil och lugn, medan den i Stockholm har ett mycket mer intensivt anslag. Jag har i bägge gjort rum som koreograferar besökarnas rörelser så att de måste se verken ur ett visst perspektiv. Många golvstående fotografier som står i vägen. På Fotografiska vill jag att betraktaren ska känna sig ansatt direkt: starka färger, hårda, spetsiga element och blickar. I Göteborg smyger sig utställningen på, det är svagt lila och rött som använts, nästan lite flickrumsaktigt. Det nya är kanske att de stora bilderna visar aktiva människor, kvinnor i yogaställningar, en med drivved över ansiktet.

Där är det i och för sig en fotografispecifik känsla jag vill komma åt, Tri-X-känslan av grovkornig analog film. Jag använde sådan när jag fotograferade av yogabilderna, sedan förstörde jag dem för att få fram grovkornigheten, och sedan blev de kollage med snäckor och sådant. Men skillnaden mellan utställningarna har inte direkt med fotografi och konst att göra, utan kommer sig av att det ena stället säljer verk, det andra inte. När jag inte behövde förhålla mig till säljbarheten kunde jag gå loss mer våldsamt med sönderskjuten plåt, ohöljd sexualitet och kanske lite mer utmanande blickar redan i första rummet.

Ändå slog det mig där att det finns ett sådant lugn, nästan upphöjt lugn, i dina bilder. De porträtterade är samlat oberörda, närvarande med integritet trots att man inser att de befinner sig i situationer som kanske också är hotfulla. De är där för sig själva, i bästa mening ensamma, men också helt klart medvetna om

SJÄLVPORTRÄTT

LOTTA ANTONSSON

FÖDD 1963 i Varberg.

BOR I Berlin och

Falkenberg.

AKTUELL Med utställningen »I am everything« på Fotografiska i Stockholm. Pågår till 29 november.

»Daydream«, 2016.

LOTTA ANTONSSON

sin omgivning och vilka som finns där. I dem samsas ensamhet och samvaro i ett lugn – men som eventuellt är lugnet före stormen. Kan det sättet att vara komma ur det fotografiska?

– Installationerna försöker jag göra harmoniska, men sedan vill jag lägga till någonting, ofta någonting oroande, kanske obehagligt. Det gör jag genom att manipulera de här svartvita bilderna exempelvis genom att täcka över blicken med snäckor, eller tvärtom förstärka den genom att göra pupiller av snäckor eller ametist så att de blir som små pilar, eller hål. Det kan göra en lite vagt olustig. Det ska i alla fall kännas som om någonting kanske är fel. **Ja, man kan känna av en viss aggressivitet bakom snäckorna, och att den kanske inte bara är latent. Man blir osäker. På en del sitter snäckorna också huggtandsliknande i munnen.**

– De ingreppen gör nog tjejerna oåtkomliga – bakom snäckan får de ett inre rum att forma sin

självkänsla i och bli oberörbara. Ensamheten var viktig för mig i början, att det bara var jag i studion, både framför och bakom kameran – det förändrade uttrycket även i de pornografiska motiven. Det kanske är roten till en viss stämning i bilderna.

I den franske författaren och litteraturforskaren Roland Barthes efterföljd har många förknippat foto med sorg, eftersom det man tittar på är någonting försvunnet. Efter det digitalas intåg har det också uppstått en diskurs om det analoga fotografiets melankoli, eftersom det är över för den kulturen. Men i dina verk tycker jag snarare att det finns en möjligheternas nostalgi som inte signalerar att det är förbi, utan tvärtom att möjligheterna är närvarande, men att vi inte ser eller inser det. Det är nostalgins objekt, som alltså inte är förflutet utan här och nu och påtagligt.

– »Möjligheternas nostalgi« ... ja, kanske. Bilderna som jag utgår ifrån är intressanta i sin närvarande möjlighet, inte i sitt ursprung och

»Installationerna försöker göra harmoniska, men sedan vill jag lägga till någonting, ofta någonting oroande.«

»Jeanne«, Collage med snäcka, 2021.

»Together with L«, 1994.

förflutna – det är ju inget forskningsprojekt jag håller på med. De har vissa möjligheter här och nu, som jag vill få betraktaren att förstå utan att de förstår hur den insikten kom till. Den förmedlingen är ju både ensam och gemensam, och sker kanske inte utan nostalgi. Men jag tror inte att man kan säga att det kommer från fotografi, eftersom fotografi är en tom term i dag som täcker både analogt och digitalt foto. För mig är det helt olika världar. De har varken samma begränsningar eller möjligheter, relaterar inte till samma beståndsdelar av världen. Men sedan är det ju så att jag är lycklig när jag får klistra snäckor på bilder. Tid och rum försvinner. Det är vad jag vill förmedla genom utställningar: att vara i ett annat rum där tänkandet är emotionellt och helt i nuet. Ett tillstånd som fanns redan när jag var liten och klippte och klistrade bilder ur tidningar, i vilket man korrigerar och gör så att det blir bra.

Fram till det att du började med den här typen av installationer i slutet av 00-talet hade du fotograferat själv. Varför slutade du med det?

– Övergången från analogt till digitalt foto kom då någon gång. Jag hade ingen lust att sätta mig in i ett nytt hantverk, orkade inte gå in i den världen, ville inte gå och vänta på nästa uppdatering av programvaran. Göra kollage i datorn ... Det har ingenting gemensamt med det jag gör. Sedan kunde jag inte hålla på att fota mig själv hela livet. Ett tag kunde jag jobba med min kompis Lola i studion. Med henne var jag trygg att göra vad som helst. Men med andra modeller var det svårt att få till den där relationen. Sista bilden som Lola och jag gjorde tillsammans, med självutlösare, var en där vi satt och pissade på en parkeringsplats. *Together with L* heter den. Nu har vi pissat in ett revir, minns jag att jag tänkte. Det var nog egentligen mitt hej då till fotograferandet. 🍄

»Jag är lycklig när jag får klistra snäckor på bilder. Tid och rum försvinner.«

»Jennifer«, 2021.

På liv och död

Tystlåtna skor, tyst slutare och ett välvårdat yttre.
Att fotografera på begravingar ställer särskilda krav.
F möter aktörerna som fångar dödens rum.

TEXT **JONNA DAGLIDEN HUNT** FOTO **GABRIELLA BABBI, SANNA WALLIN**

takt med att människor delar och dokumenterar alla livets stora milstolpar – från födseln ända in i döden – har det även blivit populärt att anlita en professionell begravningsfotograf. Behovet uppstod inte minst under pandemin när många begravningar livestreamades. Men det har också en historisk koppling. Den moderna fotografien tog form 1839 när vetenskapsmannen Louis Daguerre presenterade en förfinad metod för att framställa en bild på silverpläterad koppar. Under flera årtionden var den vanligaste användningen av den nya tekniken postmortemfotografering. De döda familjemedlemmarna fotograferades i olika typer av poser på konstnärliga sätt. Det kunde vara döda barn i sina föräldrars knän, döda vuxna i sina finaste kläder eller till och med döda vuxna som höll i sina levande barn. I dag är de döda oftast ute ur bilden – dock inte om man läser artikeln *The iPhone at the Deathbed* i The New York Times, men det är en helt annan berättelse...

Alla som har varit på en begravning vet hur laddad stämningen är. På plats i kyrkan, i sitt mest sårbara tillstånd med ögon och näsa som rinner och näsduken upptryckt i ansiktet, vill man verkligen bli fotograferad då? Söker man på just begravningsfotografi online går åsikterna ofta isär. »Dålig smak,« skriver vissa, medan andra menar att det är »helt normalt«.

För fotografen Babbi, med bas i Sollefteå, handlar jobbet snarare om att vara så osynlig som möjligt. Att visa respekt är A och O. Att vara passande klädd och välvårdad för sammanhanget, att bära skor som låter så lite som möjligt, att fota utan blix och med tyst slutare är några av hennes knep. Hon presenterar sig alltid för prästen eller begravningsförrättaren innan ceremonin, och hon bär alltid en namnskylt på bröstet.

– Under mina många år som fotograf har jag mött människor i väldigt olika situationer, glädje, nervositet, stolthet, sorg. Den erfarenheten har lärt mig att läsa av situationen och att förstå när jag ska ta plats och när jag ska dra mig tillbaka. Vid en begravning är min roll att vara där, men att märkas så lite som möjligt, säger hon.

Att arbeta och vara närvarande i ett rum där människor är ledsna är både fruktansvärt och fint, beskriver Babbi.

– Jag blir alltid berörd. Alltid. När andra är ledsna blir jag också ledsen. Efter en sådan dag är jag mentalt slut. Det går inte att vara oberörd när man står nära människor som tar avsked.

Samtidigt, säger hon, är hennes jobb ett av de största förtroenden man kan få.

– Att få vara del av en så svår stund och få hjälpa till att bevara den, för dem som kanske senare inte minns allt.

En kista i ett växthus, en urna på en teater, i en skog eller på en båt. Begravningsceremonierna skapade av Systrarna Ocklind sticker ut. Det var i slutet på 2019 som Sofia Ocklind Rastbäck och hennes syster Anna Ocklind Raask bestämde sig för att starta en begravningsbyrå ihop. Då jobbade de med helt andra saker, Sofia som art director i modeindustrin och Anna som ux-designer inom tv. På kort tid hade de själva begravt både sin mamma och farbror, och under pandemin deltog de under ett år

GABRIELLA BABBI

BOR Sollefteå.

BAKGRUND Har fotograferat i 20 års tid, både som hobby och professionellt. Förutom begravningar fotograferar hon livets stora händelser som bröllop, student och nyfödda, men också familje- och företagsporträtt.

HEMSIDA babbi.se

på sju begravningar för personer i deras närhet. De var båda överens om att det fanns en lucka för en nytolkning av begravningar. De sa upp sig från sina jobb och började studera till begravningsrådgivare och praktiserade på begravningsbyråer.

Luckan som de pratar om, handlar bland annat om att skapa en annan typ av estetik. Blomsterarrangemang av den bästa floristen, musik av de främsta musikerna – och fotografi av de främsta fotograferna. Eller?

Det sistnämnda är inte alltid helt givet, menar Sofia Ocklind Rastbäck. Hennes bakgrund som ad gör också att hon är medveten om fotografins tillkortakommande i sammanhanget. Självt bär hon med sig bildminnen från sin mammas begravning inom sig, och hon hade inte velat ändra det. Men allteftersom begravningar blir mer och mer personliga och går utanför ramen, vill man också dokumentera mer. Allt öppnas upp, menar hon. Men i stället för att ha en fotograf på plats är det Sofia eller Anna som innan ceremonin börjar tar bilder som de lämnar över och paketerar till de anhöriga

SANNA WALLIN

GABRIELLA BABBI

i efterhand. Men det är viktigt att det inte får synas under ceremonin.

– Så fort man märker att det är en kamera där är risken att människor blir mer självmedvetna. De ska i stället se bilden efteråt och tänka att »Oj, fotograferade ni? Det märkte vi inte«. Vi är som småflugor där i förberedelserna. Vi fotograferar muskerna när de repar, vi fotograferar rummet, men vi är väldigt försiktiga med att fotografera under själva ceremonin, säger hon, och lägger till:

– Det är en sak att de anhöriga tycker att det är okej med en fotograf. Men att bli fotograferad eller filmad i en stund av sorg kan vara integritetskränkande. Egentligen skulle då alla behöva tillfrågas.

I vissa fall fotograferar de även under ceremonin, men även då i smyg. Mycket ryggar, anonymt på avstånd. Men är det något de bestämt avråder ifrån är det att filma.

– Vi analyserar mycket, och det vi har kommit fram till är att vi inte tror på rörliga bilder. Det har hänt ibland att en hel begravning filmats, speciellt under pandemin. Med stillbilder kan man fylla på

med sina egna minnen, medan det rörliga tyvärr ofta blir sämre än vad det faktiskt var. Den där energin som uppstår kan gå förlorad.

I vissa fall förbjuds fotografering helt. Nyligen skickade de ut ett välkomstbrev där det stod tydligt att fotografi undanbedes.

– En anhörig påpekade det i förväg eftersom hon tyckte att det kändes olustigt att allt ska fotograferas och delas. Det är motvikten, eller snarare reaktionen på det här med att alla delar och dokumenterar allt hela tiden. Att begravningen kan få vara en fredad zon.

Ibland kan det vara en personlig händelse som gör att en begravning dokumenteras. Fotografen Sanna Wallin i Uppsala län fotograferade främst bröllop när en nära vän miste sitt treåriga barn.

– Vi har båda jämnåriga tvillingar. Det skilde en vecka mellan dem, så det blev väldigt nära. Då kände jag att jag ville göra någonting fint för henne, säger hon.

»Att bli fotograferad eller filmad i en stund av sorg kan vara integritetskränkande.«

SANNA WALLIN

ÅLDER 47.

BOR Östervåla

i Uppsala län.

BAKGRUND Till vardags

jobbar hon som skol-

sköterska på Tärnsjö och

Harbo skola i Heby kom-

mun. Fotografi började

hon med som 18-åring när

hon fick sin första system-

kamera. 2017 fick hon sitt

första uppdrag och har

sedan dess fotograferat

bröllop, graviditeter och

begravningar.

HEMSIDA swallinfoto.se

»Bara för att man

fotograferar bröllop till vardags är det inte säkert att man skulle klara av en begravning.«

Sanna frågade om hennes vän ville ha bilder från begravningen så att hon i efterhand kunde bearbeta sorgen och chocken av att ha förlorat ett barn.

– Det uppskattades jättemycket.

Sedan dess har Sanna Wallin även begravningar som uppdrag. Hon har lärt sig mycket på vägen och en av de främsta sakerna är att föra en öppen diskussion.

– Jag brukar alltid säga till dem som vill anlita mig på begravningen att de först och främst måste prata ihop sig i familjen så att alla är med på det, även övriga som deltar. De anhöriga får givetvis välja hur de vill ha det. Om de vill att jag ska fotografera under själva ceremonin när de går fram och lägger blommor eller den första stunden när de kommer in i kyrkan, det är helt upp till dem. De flesta vill faktiskt det. Många gånger minns man inget efteråt på grund av sorg och chock.

Nyligen fotograferade Sanna en begravning för en pappa som var under 30 år. Mamman sa att det skulle vara värdefullt för barnen att i framtiden kunna minnas att de var på sin pappas begravning.

Förutom att jobba som fotograf är Sanna Wallin också sjuksköterska. En roll som hjälper henne att hantera människor i sorg.

– Just den där första begravningen, den var kämpig. Så fort jag lade ned kameran kände jag att tårarna rann. Den var jobbig. Men de andra har gått bra. Bara för att man fotograferar bröllop till vardags är det inte säkert att man som person skulle klara av att fotografera en begravning.

Medan hon på bröllop gärna vill fotografera framifrån och se reaktioner, tårar och glädje, blir det i stället många ryggtavlor under begravningar. Det handlar om att fånga en hand på en axel, en blomma på en kista, en kram eller någon som lägger ned blomman på kistlocket. På fikat efteråt kanske det är att fånga skratten som uppstår när gamla minnen delas.

– I efterhand kan man se vad fint det faktiskt var. Det är det jag har förstått är det viktigaste. 📷

SANNA WALLIN

JULIA HETTA

Sverige från sin vackra sida

Julia Hetta skildrar skönhet med modefotografens särskilda blick.

Sweden
Julia Hetta
LOUIS VUITTON
MALLETTIER, 2025
Form: Lords of Design

I FOTOBOKSSERIEN *Louis Vuitton Fashion Eye Collection* tolkas städer, länder och regioner av utvalda modefotografer, och nu har uppdraget gått till Julia Hetta som valt att porträttera sitt eget hemland Sverige. Hettas bakgrund är klassiskt modefoto med uppdrag för stora modehus som Gucci, Dior och Balenciaga, och visst kan man känna igen hennes bildspråk även här, men framför allt är detta något annat. Något personligt, och dagbokslikt.

Med polaroidbilder tagna under tre år, fångar Hetta mossor, björkar, snö

och tall, sommarstugor och obäddade sängar. Årstider som kommer och går, tonåringar på bryggor, äldre på kafferep och en och annan selfie.

Den oskärpa, de ljusläckor och de speciella färgskalor som polaroider ofta ger utnyttjar Hetta skickligt till sin fördel och det tillför en fin magi och en nostalgi. Syltfläckar och en vanlig obäddad säng får ett romantiskt skimmer och barn med en Ipad ser ut att sitta i ett gudomligt ljus. Naturbilderna ser stundtals ut som oljemålningar medan personbilderna här bidrar till det personliga. Det är Sverige som porträtteras, men framför allt är det Hettas Sverige.

Bokens bilddel är utformad som en s.k. *leprello*, eller »dragspelsvikning» med tryck på båda sidor. På insidan

syns polaroiderna. Att bilderna är lackerade lurar först ögat att tro att det faktiskt är inklistrade polaroi-

På utsidan av leprellon syns uppförstorade detaljer som går sömlöst ton i ton, som ett vackert mönster.

»Syltfläckar och en obäddad säng får ett romantiskt skimmer och barn med en Ipad ser ut att sitta i ett gudomligt ljus.«

der, och det ger också en fin och taktill känsla som kontrasterar mot det matta pappret. Det i grunden otillgängliga med att lägga själva bilderna, det viktigaste, på insidan av arket bidrar till den intima dagboks-känslan och en exklusivitet. Känslan av att tjuvkika in i ett hemlighetsfullt universum.

Själva omslaget är lite tråkigt och speglar inte innehållet, men så är också boken en del av en serie om över 50 böcker hittills, och tillsammans fungerar de fint. Och visst är hela konceptet tilltalande. Med modefotografens särskilda blick för det vackra, fångas en plats från sin bästa sida. Gott så.

/ MARIA LOOHUFVUD

Formsäkra iakttagelser

Tarek Jahjah visar det anspråkslöst vardagliga.

Utsikten berövad men vattnade ändå

Tarek Jahjah

INTERVENTION

PRESS, 2026

Form: Martin Petersson

TAREK JAHJAHS färgfotografier är inbäddade i sommarstiltje. Solljusets omslutande värme fyller hans bilder. Men det är inte idyllen Jahjah söker eller fotograferar, snarare visar han upp det anspråkslöst vardagliga. Stadens mellanrum och naturens bakgårdar – utrymmen som blivit över, platser som glömts bort.

De flesta av hans fotografier är tagna mellan april och september – under dagtid, när det inte regnar. Och det gör det ju sällan i den grekiska övärlden, där många av motiven har sitt ursprung. Andra är från Södermalm, Budapest eller olika delar av USA. Alla foton är märkta med plats, klockslag, datum och årtal.

De noggranna tidsangivelserna skulle kunna ge intrycket av en rese-dagbok, och på sätt och vis är hans bok kanske det. Fast *Utsikten berövad men vattnade ändå* är lika mycket en samling formsäkra iakttagelser och utsnitt från avsides gathörn och ano-

nyma trappuppgångar. Påfallande lika trots geografiska avstånd.

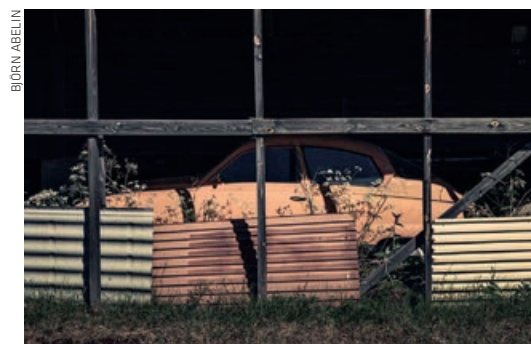
Jahjah har fotat med mobilen, och bilderna är från det senaste decenniet. Välkomponerade, men sympatiskt nog utan strävan efter teknisk perfektion.

Jahjah har en bakgrund som grundare av streetwear-märket Sensitive Kids Club, och gör här en orädd debut som fotograf – dessutom i både ord och bild. För parallellt med fotografierna löper hans egna uppbrutna texter över uppslagen. Men sambandet mellan delarna är varken uppenbart eller uttalat. Snarare handlar det om två skilda perspektiv. Om fotografierna ringar in känslor av längtan och isolering, så tycks texterna kretsa kring den vuxnes reflektioner av barndomen.

»Du brydde/dig/tills jag/ekade bort/bland/din publik«, kan det heta. Eller: »du får/inte försvinna/du har gjort/mig vuxen/jag såg dig/leka barn/igen.« Och: »vill inte vara i kroppen som skaver.«

Jag gillar hur även bilderna skevar, som när två slitna stuprör i Prag söker varandras sällskap i en urgröpning i husväggen.

/ MAGNUS BONSS

CELSING I NYTT LJUS

Architecture by Peter Celsing – Photographed by John Håkansson

John Håkansson

PARK BOOKS, 2026

Form: John Håkansson

Det är symtomatiskt att Celsings och Håkanssons namn är lika stora på omslaget. För är det en arkitektur- eller en fotobok? Eller både och? Lite oklart, men det kanske är själva poängen.

John Håkanssons svartvita bilder är tagna i slutet av 1990-talet. Redan då skulle det ha blivit en bok, men planerna ändrades och bilderna blev liggande.

Peter Celsings mest berömda byggnad är Kulturhuset i Stockholm, men arkitekten gick bort kort innan invigningen år 1974, blott 54 år gammal. Han ligger även bakom Filmhuset på Gärdet i Stockholm, som i en av John Håkanssons bilder breder ut sig ur marken i ett mjukt, på något sätt odefinierat ljus.

Den första Celsingbyggnaden Håkansson fotograferade – bensinmacken på Strandvägen – valde han att fånga en slaskig dag i sena november. Han ville göra en objektiv skildring, inget förskönande, berättar han i förordet till boken.

Ett återkommande drag i boken är den nedtonade, lågmälda fotografieringsstilen, där byggnaderna samspelar med de omgivande miljöerna.

/ PETER WIKLUND

TRÄFFSÄKER TRISTESS

One day

Björn Abelin

BAM BOOM BOOKS, 2025

Form: Björn Abelin,

Pernille Tofte, Karl

Stefan Andersson

Är det verkligen så här eländigt det ser ut i vårt land? Frågan måste ställas inför bilder med rostiga bilvrak, uppeldade skogar och till synes övergivna hus med smutsig eternitpanel. De få människorna som syns i bild verkar också uppgivna. Två killar som sitter på en bänk i en busskur håller tröstade om varandra. De enda som ser glada ut är pizzabagaren i Svappavaara och hans dotter.

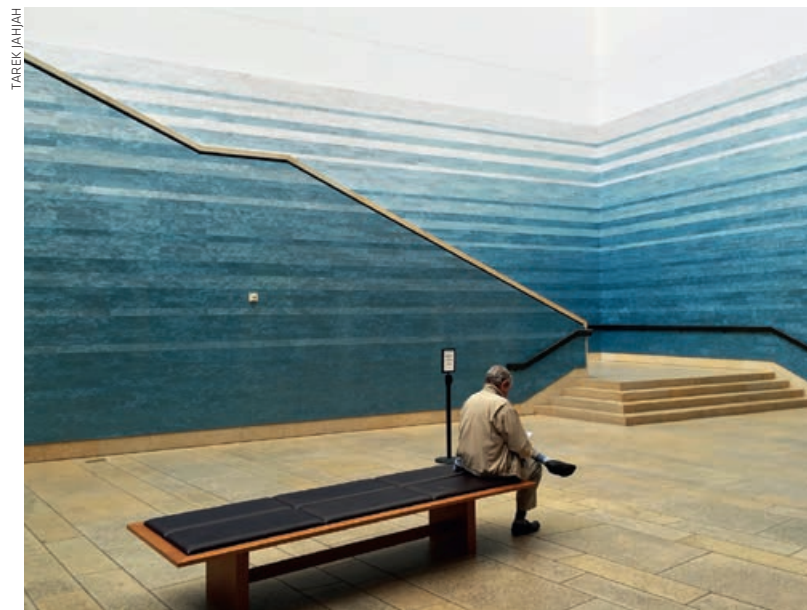
Björn Abelin bad några av sina vänner om tips på tio platser att fotografera. Lillhärdal, Malmberget, Morokulien, Skurup, Sommen, Slussen, Sveg, Svappavaara, Tanum och Tyresta.

Med säker hand har han fångat Slussenbygget när det var som mest kaotiskt. Mitt i ombyggnaden ligger en patetisk gatstump kvar, markerad med vita väglinjer under en sotsvart himmel.

I en anonym stadsmiljö har någon släpat ur två tygsoffor och ett bord. Några gatstenar i ring på gräsmattan antyder att det kan bli grillfest.

Abelin fångar träffsäkert tristessen, men man skulle önska sig en mer fördjupad och mångfacetterad bild av dagens Sverige.

/ TOMMY ARVIDSSON

Bostadsfoto i förändring

För många bostadsfotografer är arbetet mer en livsstil än ett vanligt jobb. Uppdragen är många, tempot högt och ersättningen ofta pressad. Nu påverkas branschen dessutom av AI, som både förändrar arbetsflödena och skapar nya möjligheter.

I Norden har fotografi blivit en självklar del av annonser och prospekt för bostäder. Bilderna har en central roll i hur lägenhetens eller husets karaktär presenteras för spekulanterna.

Fotografens jobb är alltså helt klart värdefullt, men samtidigt har bostadsfotografer länge vittnat om högt tempo, pressade arvoden och begränsat inflytande över hur materialet används. Johan Johansson i Uddevalla fotograferar upp till fem bostäder om dagen och levererar snabbt färdiga bilder.

– Man kan absolut leva på att fotografera bostäder på heltid, i alla fall om man är en duktig fotograf och socialt kompetent. Men då får man vara beredd på att jobba mycket, och på att hantera de stora säsongsvariationerna. Det måste nästan vara som en livsstil, precis som för mäklarna, säger han.

När han var ny i branschen anslöt han sig till en av de stora agenturerna som förmedlar bostadsfototjänster – men lämnade efter några år.

Anledningen till att han valde att sluta var helt enkelt ekonomin.

– Det var inte tillräckligt mycket jobb, och ersättningen var för låg. Det gick inte att få ihop det och skapa stabilitet, säger han.

Det är också standard med en klausul som säger att man inte får göra andra bostadsfotograferingar utöver dem som agenturen förmedlar.

– Det är väl inga konstigheter med det, kan jag tycka. De måste ju skydda sitt företag. Men det kräver samtidigt att företaget kan leverera uppdrag så som de lovat, annars funkar det inte.

Efter att ha lämnat agenturen startade han så småningom U-town Media – numera UTM.se – tillsammans med några kollegor.

– Vi är ett mindre nätverk av fotografer som gått samman för att arbeta mer självständigt, men samtidigt ha stöd av varandra, berättar han.

I dag är ett tiotal fotografer knutna till företaget, och han konstaterar att de vill »göra det så bra för fotografen som möjligt«.

– Då går det att få duktiga fotografer och folk som stannar länge. Det är viktigt, eftersom mycket av det här jobbet handlar om att ha ett gott samarbete med varje enskild mäklare.

UTM.se erbjuder sina fotografer en fast grundlön och sedan provision på utförda uppdrag.

– Så har vi jobbat länge och det funkar bra. Men det går att anpassa efter vad fotografen vill, till exempel hur mycket man själv vill sköta kring fakturering och administration.

En agentur som länge har haft ambitionen att kombinera det storskaliga med bra villkor för fotografen är HF Agency. Företaget grundades 2007 av två fotografer som Husfoto, och har blivit etablerat på marknaden under det namnet. Nu försöker de pranta in det nya varumärket, berättar marknadschefen Alexander Dahlbacka.

– Vi är i första hand en agentur för bostadsfotografer, men har successivt lagt till nya tjänster.

HF Agency har cirka 180 anslutna fotografer, varav vissa har varit med länge.

– Vi delar ut en liten glasstatyett till alla som varit hos oss i mer än tio år. Jag tror att vi har delat ut åtminstone 40 hittills.

Ersättningen till fotografen är helt enkelt en andel av intäkten: 80 procent av det mäklaren betalar. Och priserna för uppdragen sätter de tillsammans med fotografen, berättar Alexander Dahlbacka.

– Det sker på lokal nivå, och vi vill inte lova ett och samma pris till alla mäklare i hela landet, eftersom förutsättningarna och önskemålen kan vara väldigt olika över landet.

Han menar att de är måna om att hålla arvoden på en nivå som ger fotografen en rimlig ersättning, vilket innebär att det alltid kommer att finnas konkurrenter som erbjuder billigare tjänster.

Men den mäklare som ständigt jagar lägsta pris skjuter sig själv i foten, enligt Alexander Dahlbacka.

Vi bad några av aktörerna inom bostadsfoto att ange en lägstanivå på arvode (exkl. moms) till en fotograf för ett uppdrag genom dem.

EXPOSIO

**1200 kr plus milersättning
50 kr/mil för en tomtfotografering. Lägenhet 1800 kr
och hus 2300 kr.**

YTA CREATIVE

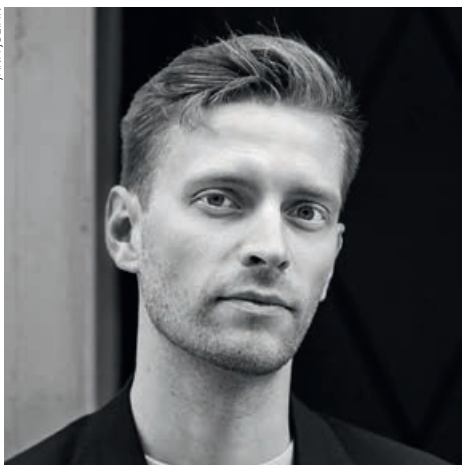
**2850 kr för en liten lägenhet,
4850 kr för en villa.**

BOSTADSMEDIA

**Har 14 fotografer anslutna.
2100 kr (junior), 2800 kr
(senior).**

Mycket av det här jobbet handlar om att ha ett gott samarbete med varje enskild mäklare.

Alexander Dahlbacka: »Man kan leva på att fotografera bostäder på heltid, i alla fall om man är duktig och social.«

Johan Johansson: »Det händer ju hela tiden att bilder dyker upp på ställen som vi inte har kommit överens om.«

– Det kommer antingen att leda till lägre kvalitet i leveransen, eller att fotografen blir för pressad och till slut inte kan upprätthålla arbetsrelationen. Så då måste du vara beredd på att antingen ha lite halvdana bilder eller regelbundet rekrytera nya fotografer som accepterar låga arvoden.

Vid sidan om de ekonomiska förutsättningarna är den bristande kunskapen om upphovsrätt en utmaning för bostadsfotograferna.

Johan Johansson berättar att han nyligen hade en diskussion med en mäklare som blivit av med ett uppdrag, och då lämnat över allt, inklusive bilderna, till den som tagit över affären.

– När jag fick reda på det kontaktade jag den nya mäklaren, och det visade sig att de var inställda på att lägga upp bilderna – men inte att betala för det.

Att kunderna godkänner villkoren i ett avtal där det framgår att de inte får förvanska eller ge bort bilderna, är inte något skydd mot den här typen av problem.

– Det är uppenbarligen inte många som har läst det. Det händer ju hela tiden att bilder dyker upp på ställen som vi inte har kommit överens om. Men vi har många återkommande kunder som till slut har lärt sig vad som gäller, så nuförtiden funkar det ändå rätt bra.

Vi återkommer till det där med att förvanska bilder, eftersom det har blivit en allt hetare potatis i takt med AI-utvecklingen. Nu kan vem som helst – även mäklaren – använda lätt-tillgängliga verktyg för att möblera om, ändra årstid utanför fönstren och skapa rörliga sekvenser utifrån stillbilder.

– Så ser utvecklingen ut, och det är bara att anpassa sig. Enligt grundavtalet har ju mäklaren inte rätt att göra sådana ändringar med våra bilder, och ett sätt för oss att skydda oss är att ta hand om de tjänsterna själva, säger Johan Johansson.

Men för att få mäklaren att nappa på att betala för något han eller hon kan göra själv, gäller det förstås att priset är lågt.

– Det är rätt svårt att få vettigt betalt för det. Säg att vi tar 400 kronor för en digital möblering av en bild. Då finns det de som tar kanske 200 kronor i stället, och det är klart att det kan vara lockande för mäklaren att spara in lite där.

Det finns också en annan väg att gå, konstaterar han. Nämligen att komma överens om att mäklaren får göra – eller låta göra – bearbetningar av bilden i efterhand. Men då mot en viss provision till fotografen.

– Det är så pass nytt att vi inte har satt nivåerna riktigt än. Det måste i alla fall handla om låga ersättningar, så mycket är säkert.

Även på HF Agency är de helt inne på att erbjuda kunderna olika slags bearbetning.

– Vårt jobb är att göra fotograferna konkurrenskraftiga, och då behöver vi ha bra digitala tjänster, säger Alexander Dahlbacka.

De har utvecklat några egna verktyg och låter fotograferna välja om de ska göra det själva eller överlåta det åt HF Agency, som har svenska e-styler på kontoret i Stockholm.

– Vi har jobbat med e-styling i många år, redan innan AI blev stort, men nu går det så klart ännu snabbare. För oss är det fortfarande viktigt att kombinera AI-verktygen med det mänskliga hantverket.

De upplever inte att den nya tekniken har gjort att fotograferna har fått mindre att göra.

– I dagsläget är bilderna som fotografen har tagit helt klart det viktigaste. Tillvalstjänsterna är sekundära i jämförelse.

Möjligen kan det till och med bli en ökad efterfrågan på fotograftjänster framöver, spekulerar han:

– I och med att det blir lättare att AI-generera innehåll så kommer bostadsannonser se allt mer likriktade ut i framtiden. Det tror vi kan göra att värdet på det kreativa hantverket ökar. Den som arbetar med äkta bilder och filmer kan sticka ut och få en konkurrensfördel.

/ PETER WIKLUND

kommentar

STÖRRE AKTÖRER PRESSAR PRISNIVÅN

■ **Varför är villkoren så pressade i bostadsfoto?**

– Många fotografer arbetar under villkor som i praktiken gör det svårt att bedriva en ekonomiskt hållbar verksamhet. Konkurrensklausuler och exklusivitetskrav kan innebära en långtgående inlåsning, samtidigt som ersättningen pressas nedåt.

■ **Hur har det kunnat bli så?**

– Ett antal större aktörer har under lång tid drivit fram villkor och prisnivåer som i praktiken dumpat marknaden. Resultatet är en situation där det i vissa delar knappt går att verka utan att tumma på kvaliteten.

■ **Vad händer med bilderna efter leverans?**

– Vi ser gång på gång att kraven på hur bilderna får användas blir allt mer omfattande. Bilder som tagits för ett enskilt objekt används vidare i andra sammanhang, ibland även av andra aktörer, utan att fotografen får betalt för det.

■ **Vad krävs för att villkoren ska bli mer rimliga?**

– Att uppdrag, användning och ersättning hänger ihop. Om en bild används mer, ska det också ersättas mer. Det är en grundläggande princip som i dag alltför ofta sätts ur spel.

Astrid Nymansson, förbundsjurist.

SARA ARNALD
FOTOGRAF &
SKRIBENT

Så digitaliserar du dina negativ

Det finns fyra olika metoder för digitalisering. Vi reder ut skillnaderna.

Marknaden för analog film har vuxit flera år i rad. En ny generation fotografer väljer att börja fotografera på film. Digitalisering är alltså inte längre endast en arkivfråga, utan även ett aktivt produktionsbeslut. Processen är långsammare och dyrare, men efterfrågan finns.

Det finns i grunden fyra metoder för digitalisering. En trumskanner är en avancerad historia som främst återfinns hos specialister. Negativet monteras i vätska på en roterande cylinder och belyses sedan medan trumman snurrar. Ljuset fångas av en fotomultiplikator.

Den dedikerade negativskannern, till exempel Hasselblads Flextight-serie, är något av branschstandard trots att produktionen lagts ned och det är svårt att få tag på reservdelar. Metoden ger god kvalitet tack vare sin »virtuella trumteknik«. Filmen skannas i mjuka hållare under lätt kurvatur, vilket eliminerar bågande negativ och säkrar skärpan kant till kant. Nackdelen är att många skannrar har äldre hårdvarugränssnitt som inte fungerar på nyare datorer.

Det finns enklare, moderna negativskannrar från till exempel Pacific Image och Plustek.

Flatbäddsskannrar, till exempel Epson V850 Pro är ett smidigt val för den som hanterar blandade filmformat. Den klarar 35 mm, 120 och upp till 4 × 5". Resultatet håller för de flesta professionella ändamål.

Den snabbast växande metoden är fotografering med digitalkamera, vilken också är den metod som är mest prisvärd då den bygger på att du redan har tillgång till kamera och makroobjektiv. Komplettera med ett filmhållarsystem och belysning så kan du få mycket goda resultat.

Arbetsflödet är snabbt och kostnaden per bild är minimal när utrustningen väl är på plats. Det kräver dock precision: Kameran måste placeras exakt vinkelrätt mot filmplanet. Film som buktar ett par tiondels millimeter kan medföra att det är svårt att få kornskarpt över hela ytan.

Finska Valoi tillverkar Easy35 v2 och 120, men också den mer avancerade 360 som hanterar både 35 mm och 120. Amerikanska Negative Supply och tyska Ausgeknipst är andra aktörer.

Att digitalisera glasplåtar görs på liknande sätt. Rengör glaset med isopropanol och emulsionssidan med linsputsduk. Fotografera sedan med emulsionssidan uppåt.

Oavsett metod gäller samma grundregler: Skanna eller fotografera alltid med så högt bitdjup som möjligt och spara i råformat eller som tiff. För 35 mm är 3 200–4 800 ppi ett rimligt intervall när det gäller upplösning, att gå högre ger inte mer information från negativet, endast mer filmkorn. För 120 kan det räcka med 1 200–2 400 ppi.

Det som ofta underskattas är skannerns dynamikomfång, *Dmax*. Det är ett mått på optisk densitet – det vill säga hur mörka partier i ett negativ som skannern klarar av att skilja från helt svart. Ett högt värde betyder att skannern kan urskilja detaljer i mycket mörka skuggor. En enklare flatbäddsskanner ligger runt 2,5–3,0, en bättre filmskanner 3,6–4,0 och trumskannrar kan nå 4,0 eller mer. Moderna kameror kan motsvara ungefär 4,2 – vilket är jämförbart med enklare trumskannrar. Men vid avfotografering begränsas det effektiva omfånget främst av ljuskällans kvalitet.

Oavsett metod är det samma grundregler som gäller.

UPPDATERAD TELE-ZOOM FRÅN NIKON

Nikon har uppdaterat sin mest sålda professionella telezoom. Den nya versionen väger 998 gram utan stativfot, vilket är 26 procent lättare än föregångaren och lättast i klassen bland 70–200 mm f/2,8 för spegellösa fullformatare. Autofokusen är enligt uppgift 3,5 gånger snabbare. Optiken har 18 linselement och är helt omkonstruerad. Pris ca 34 990 kronor inklusive moms.

PORTRA OCH T-MAX LEVER VIDARE

I mars lanserades sex nya filmtyper under namnen Ektacolor Pro och Ektapan. Det är i praktiken samma emulsioner som Portra (160, 400, 800) och T-Max (100, 400, P3200), nu distribuerade direkt av Eastman Kodak i stället för Kodak Alaris. Bytet fullbordar en process som inleddes i september 2025, då Eastman Kodak började ta tillbaka distributionskontrollen för hela sitt filmutbud. Filmerna är tillgängliga i 35 mm och 120. Priset tycks bli något lägre än föregångarna.

YTTERKLÄDER FÖR FOTOGRAFER

Tyska Haukland gör kläder som är optimerade för fotografer. 7-i-1 Parka Pro är en unisex-jacka i parkasmodell som tack vare sin lager-på-lager-funktion och stilrena design fungerar lika bra på uppdrag som i vardagen. Systemet känns genomtänkt och robust och är uppbyggt av tre separata lager som kan kombineras på sju olika sätt för att kunna hantera ett stort temperaturspann. Varje lager har en uppsättning fickor specialgjorda för SD-kort, batterier och andra tillbehör. Säljs online via haukland.com.

f/10 ISO 250
1/125 Obj: 45 mm

inställningar

ELLIKA HENRIKSON:

»NÄR JAG FLYTTADE från lilla Hyssna utanför Borås till Göteborg hamnade jag snabbt mitt i kulturlivet, gick på spelningar och träffade en massa folk och musiker. Men att jag fotograferat så många på Göteborgs musikscen beror nog främst på att jag under en period delade kontor med det då ganska nystartade skivbolaget Woah Dad!. Det blev naturligt att jag fotograferade flera av deras artister, som Håkan Hellström, Henrik Berggren och Vita Bergen. Och Bob hund, förstås.

Den här gången, någon gång runt 2016, blev jag ombedd att åka upp till Stockholm och fotografera just

Bob hund i deras replokal. Jag hade ingen tydlig idé om vad vi skulle göra, det enda jag visste var att det var ganska ont om tid. Och att det av någon anledning fanns en greenscreen i lokalen.

Jag kom att tänka på ett klipp jag sett på Youtube, med en väderpresentatör som av misstag tagit på sig gröna kläder och liksom försvunnit i väderkartan.

Jag föreslog för bandet att vi skulle göra en sådan bild, och det bästa med Bob hund är att de är ett gäng härliga jäsägare. De är villiga att testa alla idéer.

Så jag bad dem helt enkelt att ta på sig gröna kläder eller detaljer, och så plåtade jag

dem framför greenscreenen. Ljussättningen är ganska enkel, i princip bara en stor softbox från sidan.

I datorn klippte jag ut allt grönt ur bilden, medvetet slarvigt och hafsigt, och så bad jag illustratören Johanna Berg, som jag arbetat mycket med, att göra en väderkarta som vi lade in där det gröna varit. Den uppmärksamme märker att det finns en extra liten ö som ser ut som Bob hunds logga med den piprökande hunden. Man hittar den högt uppe till höger.

Sedan kopplade jag upp datorn mot en tv och fotograferade av tv-skärmen för att få till den där konstiga, pixliga och lite taffliga känslan.»

Hur använder du AI?

Att generativ AI är ett hot mot fotografer vet vi. Men finns det vissa delar av AI-utvecklingen som kan vara till hjälp och spara många tråkiga timmar framför skärmen?

TEXT OSKAR HAMMARKRANTZ

SJÄLVPORTRÄTT

SARAH RIMMÖ
@sarahrimmo

Vad gör du, var bor du?

– Jag arbetar som frilansfotograf i Uppsala. Jag fotar porträtt, rätt mycket mat, produkter och interiörer.

Använder du AI i någon del av ditt arbetsflöde?

– Jag arbetar fortfarande på samma sätt som förut och använder i princip bara Photoshops inbyggda AI-funktioner. Jag använder mig ibland av *generative fill* för att ta bort saker i bakgrunden eller förlänga bakgrunden. Ingen bildgenerering, men däremot har jag kunder som i nästa led använder mina bilder som grund för AI-genererade produktbilder.

Hur stor del av slutbilden är skapad i kameran vs. efterbearbetad med AI?

– Jag skulle säga att majoriteten av mina bilder är till 95 procent skapade i kameran. Jag gör oftast väldigt lite manipulering utöver grundinställningar. Jag tycker inte att det är ok att ändra kroppar och ansikten i den typ av uppdrag jag gör. Att städa upp bakgrunder från distraherande objekt är ok, så länge inte bilderna är dokumentära, då tycker inte jag att man ska ändra något.

Har din stil förändrats sedan du började använda AI?

– Nej.

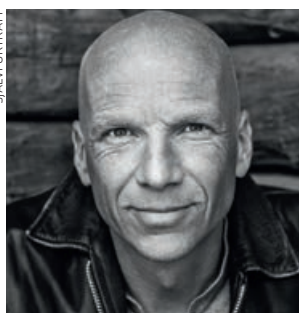
Använder du AI för att göra skisser, moodboards eller liknande?

– Jag använder mest Pinterrest för moodboards och där är väl en stor del av bildmaterialet AI-genererat numera.

Vilka arbetsmoment sparar du mest tid på genom AI?

– Administrativt, exempelvis för att skriva offerter. 🧑💻

SJÄLVPORTRÄTT

PETER HOELSTAD
@peterhoelstad

Vad gör du, var bor du?

– Jag är fotograf i Alfta i Hälsingland och i Stockholm.

Använder du AI i någon del av ditt arbetsflöde?

– Japp, försöker hänga med i utvecklingen. Med skräckblandad förtjusning. Jag använder Chat GPT för faktainhämtning, formuleringar och så vidare. Det dagliga Photoshopflödet har utvecklats enormt för retusch och blivit riktigt användbara.

Använder du AI bara för retusch eller även för att lägga till eller ta bort objekt?

– Retusch för att ta bort störande logotyper, elinstallationer och så vidare.

Hur stor del av slutbilden är skapad i kameran?

– Minst 95 procent i kameran, max 5 procent i AI.

Är det ok att använda AI för att ändra ansikten, kroppar eller bakgrunder?

– I kommersiella sammanhang kan jag ibland stå för det. Mest bakgrunder eller en liten del av bilden.

Har din stil förändrats sedan du började använda AI?

– Som det ser ut i dag blir alla AI-bearbetningar lite för kända och snygga. Använder dem väldigt restriktivt. Men det här kommer snart att förändras mycket, tror jag.

Vilka arbetsmoment sparar du mest tid på genom AI?

– Störande objekt som ska tas bort. Otroligt när jag kunde ta bort ett hårnät på en arbetare i en livsmedelsindustri. Det hade varit omöjligt för mig för två år sedan att på ett snyggt och trovärdigt sätt bygga upp nya hårstrån till en naturlig frisyr i en högupplöst bild. 🧑💻

SJÄLVPORTRÄTT

MARIE DE VERDIER PERSSON
@fotograf_marie_de_verdier

Vad gör du, var bor du?

– Jag driver egen fotostudio i Alingsås sedan 12 år. Jag är främst inriktad på porträttfotografi.

Använder du AI i någon del av ditt arbetsflöde?

– Ja, framför allt använder jag de AI-baserade funktionerna i Adobe Lightroom och Adobe Photoshop, exempelvis för att utöka bakgrunder och göra retusch. Utöver bildhantering använder jag AI som stöd för att ta fram texter till marknadsföringsmaterial.

Använder du AI bara för retusch?

– Jag använder mycket sällan AI-generering från text, utan arbetar i stället med funktioner som utgår från befintligt bildmaterial.

Hur stor del av slutbilden är skapad i kameran?

– Åtminstone 95 procent.

Jag justerar ljus, kontrast, skärpa och tar bort störande element i bakgrunden.

Är det ok att använda AI för att ändra ansikten, kroppar eller bakgrunder?

– För konstnärliga eller kreativa projekt, där det är tydligt att bilden inte är dokumentär eller verklighetstrogen, tycker jag att det är acceptabelt. Däremot är det problematiskt att förändra ansikten, kroppar eller miljöer och presentera det som verklighet.

Vilka arbetsmoment sparar du mest tid på genom AI?

– I det löpande arbetet med att justera ljus, kontrast och skärpa, samt genom att synkronisera inställningar över bildserier. Utanför bildhanteringen är det för att formulera kund svar. 🧑💻

Gunnar Lundhs fotografi av en lantarbetare som dricker kaffe på åkern. Lovön 1938.

aktuellt

Vi firar en pigg 200-åring

Fotografiet fyller 200 år i en tid då dess trovärdighet ifrågasätts. Under året belyser Svenska Fotografers Förbund både historiska skiften och samtidens mest brännande frågor.

År 1826 tog Joseph Nicéphore Niépce det första bevarade fotografiet. Bilden är enkel, nästan svår att urskilja, men markerar början på något som skulle förändra hur vi ser, minns och förstår världen. Tvåhundra år senare är fotografiet överallt. Det används för att dokumentera, övertyga, sälja, ifrågasätta och berätta. Samtidigt är det ett medium i ständig förändring, där ny teknik och nya sätt att se ständigt flyttar gränserna.

Under 2026 kommer Svenska Fotografers Förbund på olika sätt uppmärksamma att fotografiet fyller 200 år. Vi börjar med att göra en rad nedslag i fotografins historia, i de ögonblick där något skiftar: i synen på bilden, i tekniken eller i fotografens roll. Från de tidiga experimenten till senare brytpunkter där nya sätt att arbeta och se tar form.

Det blir en text och en bild per decennium, utan anspråk på att det ska vara de mest karaktäristiska verken vi lyfter fram. Men vi stannar inte där. Jubileet är också ett tillfälle att rikta blicken framåt. I dag utmanas fotografiets trovärdighet i grunden. Bilder kan manipuleras, genereras och spridas utan tydlig avsändare, och det som tidigare togs för ett fotografiskt vittnesmål kan inte längre tas för givet. Artiklarna hittar du på sfoto.se. 📷

fråga
juristen

KORT OMBOKNING FÖR BRÖLLOP

Jag fotograferar många bröllop under sommaren och märker att kunder ibland vill boka om eller av med kort varsel. Vad har jag som fotograf rätt till om ett bröllop ställs in nära inpå fotograferingen? /Abi

SVAR: Många fotografer underskattar vikten av tydliga villkor kring avbokning och ombokning. Vid bröllopsfotografering tackar fotografen ofta nej till andra uppdrag för ett specifikt datum och lägger dessutom tid på planering och möten långt innan själva fotograferingen sker.

Om ni har avtalat om bokningsavgift eller avbokningsvillkor är det normalt möjligt att kräva ersättning vid sena avbokningar.

Det är också viktigt att känna till att särskilda konsumentregler kan bli aktuella när bokningen sker via exempelvis mejl, hemsida eller sociala medier. Distansavtalslagen ställer krav på vilken information kunden ska få inför bokningen och hur villkoren kommuniceras.

Mitt råd är därför att alltid arbeta med tydliga skriftliga avtal där det framgår vad som gäller.

VALRÖRELSE OCH SAMTYCKE

Jag fotograferar ofta demonstrationer, valstugor och politiska möten för både redaktionella och konstnärliga projekt. Vad gäller egentligen när människor syns på bilderna? Behöver jag samtycke för att publicera dem? /Frederik

SVAR: Att fotografera på allmän plats är normalt tillåtet i Sverige, även under demonstrationer och politiska möten. När bilderna sedan

publiceras aktualiseras däremot flera olika regler.

Om bilderna används i ett journalistiskt, konstnärligt eller opinionsbildande sammanhang finns ett starkt skydd för yttrande- och informationsfriheten. GDPR innehåller dessutom särskilda undantag för journalistiska och konstnärliga ändamål.

Samtidigt bör man vara medveten om att bilder från politiska sammanhang kan avslöja politiska åsikter, vilket enligt GDPR räknas som känsliga personuppgifter. Det innebär inte automatiskt att publicering är förbjuden, men det ställer högre krav på eftertanke och proportionalitet.

AI-VERKTYG OCH KUNDBILDER

Jag fotograferade porträtt åt en företagskund utan att skriva något särskilt avtal. Nu har kunden laddat upp mina bilder i ett AI-verktyg och skapat nya bilder till sin marknadsföring. Får de verkligen göra så? /Elisabeth

SVAR: Som fotograf har du som utgångspunkt ensamrätt att bestämma hur dina bilder får användas. Om ni inte avtalat särskilt om AI-användning får kunden normalt bara använda bilderna för det ändamål som typiskt följer av uppdraget.

Att ladda upp fotografier i ett AI-verktyg för att skapa nytt marknadsföringsmaterial går ofta längre än en sådan underförstådd användningsrätt. Det kan handla både om exemplarframställning och bearbetning av bilden, vilket enligt upphovsrättslagen kräver fotografens tillstånd.

Har du en fråga? Skicka den till jurist@sfoto.se.

förbundet

ANSÖK OM PRESS-LEGITIMATION

Behöver du kunna legitimera dig som fotograf? För dig som medlem i SFF finns möjligheten att ansöka om en digital presslegitimation, samt ladda ned vår nya digitala yrkeslegitimation som är en medlemsförmån för alla medlemmar. Mer information finns på sfoto.se.

FYNDA FOTOBÖCKER

Den 12 september hålls Fotoboksmarknad på Kulturhuset i Stockholm. Räkna med lite extra festligheter och fler fotoförfattare och förlag, eftersom Fotobokspriset fyller 30 år i år.

ÅRETS PARIS-STIPENDIAT UTSEDD

I samband med årsstämman den 8 maj uppmärksammade Fotoförfattarna Ela Polkowska, årets Paris-stipendiat, som får en arbetsvistelse vid Svenska Institutet i Paris i höst. Ela Polkowska är baserad i Göteborg. Hennes verk har fått internationell uppmärksamhet och 2025 tilldelades hon Svenska Fotobokspriset för boken »Splinter«. Svenska institutet och Fotoförfattarna inom SFF samarbetar kring gästbostad på Svenska Institutet i Paris. Fotoförfattarna disponerar en av lägenheterna under fyra veckor i november 2026 som kan nyttjas av en stipendiat i form av en arbetsvistelse.

SJÄLVPORTRÄTT

Ela Polkowska åker till Paris.

JOAR VESTERGRÉN

Nya styrelsen Billie Perfors, Rebecka Uhlin, Simon Berg, Anna Nordström, Jonas Berg, Eva Lindblad, Daniel Grizelj och Linda Westin. (Petter Engman saknas i bilden.)

Ny styrelse på plats

UNDER ÅRSSTÄMMAN på Nalen i Stockholm utsågs en ny styrelse i Svenska Fotografers förbund. Ordförande Jonas Berg fick förnyat förtroende och omvaldes och tre nya ledamöter välkomnades: Linda Westin och Rebecka Uhlin samt suppleanten Billie Perfors.

Samtidigt avtackades de avgående ledamöterna Lena Granefelt, Ann Eringstam och Petter Bülling för sitt arbete och engagemang i styrelsen.

Även Fotoförfattarna har en ny styrelse, där ordförande Simon Mlangeni-Berg fick fortsatt förtroende. Fotoförfattarna tackade av Annika Liljengren och Hendrik Zeitler, och valde in två nya suppleanter, Ricard Estay och Jens Olof Lasthein.

STIPENDIEREGN PÅ STÄMMAN

UNDER ÅRSSTÄMMAN i maj uppmärksammades också en rad stipendiat.

Bland annat uppmärksammades Grez-sur-Loing-stipendierna Jerker Andersson och Kicki Lundgren, mottagarna av Crimsons utställningsstipendium Akram Mahmod och Hannah Modigh, Fotoförfattarnas Kavalla-stipendiat Kim Jansson, Gustaf Johansson, Maria Jonsson, Anna Laine, Lina Scheynius och Johan Strindberg samt Fotoförfattarnas uppsatsstipendiat Angie Åström.

MÖT OSS I LANDSKRONA

DEN 10:E UPPLAGAN av Landskrona Foto Festival äger rum den 4–20 september 2026. Bland de medverkande fotograferna märks Debi Cornwall, Inka & Niclas, Mandy Barker, Zed Nelson, Felipe Romero Beltran och Fernando Montiel Klint.

Självklart finns också Svenska Fotografers Förbund på plats.

MISSA INTE PLANKET

ÅRETS FESTLIGASTE och mest fullsatta fotoevenemang i Stockholm brukar utan tvekan vara utomhusutställ-

FELICIA GRAND

Planket lockar tusentals.

ningen Planket på Södermalm. Evenemanget samlar över 300 fotografer och lockar tusentals besökare varje år. I år hålls det den 15 och 16 augusti vid Lilla Mejtens gränd. Svenska Fotografers Förbund finns på plats som vanligt.

Kom och träffa oss i Arles.

ALLA TILL ARLES!

PLANERAR DU att besöka fotofestivalen i Arles och vill träffa andra svenska fotografer? Kom till Bar Le Tambourin vid Place du Forum den 7 juli klockan 22.00. Bland andra kommer förbundets vice ordförande Anna Nordström att finnas på plats.

Galleri 150 ligger precis bredvid och har massor av fina printar, väl värt ett besök om man är lite tidig.

NYA MEDLEMMAR I FÖRBUNDET

Alf E E Johansson, Karlstad; **Alina Sazonchik**, Göteborg; **Amanda Fröhling Lind**, Göteborg; **Anders Johansson**, Tranås; **Anitha Forsell**, Nacka; **Anna Stavréus**, Jönköping; **Annelie von Wowern**, Stockholm; **Anton Karlsson**, Bålsta; **Armin Hadzic**, Nacka; **Axel Öberg**, Stockholm; **Caroline Kivi**, Uppsala; **Elaine Lilje**, Varberg; **Elinor Wermeling**, Johanneshov; **Esther Garri-son**, Stockholm; **Hanna Brunlöf**, Västra Frölunda; **Helen Liljeblad**, Ingarö; **Helen Westerlund**, Stöde; **Hilda Wiggins**, Malmö; **Iris Alexandrov**, Göteborg; **Jeanette Häggblom**, Umeå; **Jennie Carnudd**, Boden; **Jerth R Fjellman**, Farsta; **Joa- kim Kocjancic**, Gustavsberg; **Johan Brink**, Kungsbacka; **Karolina Olson Haglund**, Stockholm; **Klara Folkesson**, Halmstad; **Lena Weilandt**, Sollentuna; **Liam Elheim**, Hälta; **Linda Lövbrand**, Luleå; **Linda Otterstedt**, Danderyd; **Linda Rydin**, Aneby; **Linnéa Tammerås**, Skärholmen; **Maja Nordin**, Gävle; **Marie Wahlström**, Varberg; **Mats**

Andreasson, Västra Frölunda; **Michael Jansson**, Almunge; **Mira Sjövall**, Köpenhamn; **Nellie Rosén**, Norrköping; **Neo Fellnert**, Linköping; **Olof Segerberg**, Visby; **Patric Blom**, Gråbo; **Ricard Estay**, Stockholm; **Robin Sköneskog**, Johanneshov; **Sanna Argus Tirén**, Stockholm; **Sara Wen- nerhed**, Stockholm; **Sofia Runarsdotter**, Årsta; **Stefan Gustafsson**, Upplands Väsby; **Tanne Willow Uddén**, Stock- holm; **Tobias Sterner**, Uppsala; **Victor Broberg**, Kolmården; **Vilma Stenroos**, Simrishamn; **Xenia Nikolskaya**, Stockholm; **Yousef Moazzami**, Bromma; **Åsa Grindal**, Stockholm.

HEJ, NY MEDLEM I STYRELSEN

Hej Linda Westin, vad vill du bidra med i styrelsen?

– Till att börja med vill jag bidra brett tills jag får en bra förståelse för de frågor som förbundet redan arbetar med. Jag tar med mig ett engagemang för frågor som är viktiga för fotografyrket, öppenhet att lyssna in vad medlemmarna tycker är viktigt och ett brett analy- tiskt tänkande som förhopp- ningsvis går att utnyttja i flera olika frågor.

Vilken fråga tycker du är viktigast just nu?

– Jag tror att bland de frå- gor som är viktigast att jobba med är det dokumentära fotografiets roll och status i samhället i stort, samt AI och upphovsrätt ... det blev visst flera frågor, men de hör också ihop!

Vad ger dig inspiration utanför jobbet?

– Natur, musik, vetenskap, människor och mycket mer.

Linda Westin tar plats i styrelsen.

LENA GRANEFELT
FOTOGRAF OCH AVGÄENDE
STYRELSEMEDLEM

Tänk om vi gick ihop

DET FINNS FLERA organisationer för fotografer i Sverige. Vi har olika inrikt- ningar, traditioner och arbetssätt, men i grunden rör vi oss mot samma mål: att bilder ska nå ut, att fotografi ska tas på allvar, att upphovsrätten respekteras och att yrket ska gå att leva på, även i en tid när AI ritar om spelplanen.

Så vad skulle hända om vi tog dessa gemensamma nämnare på allvar?

Tänk om vi kunde samlas under ett och samma tak. Då skulle det kunna fin- nas olika avdelningar med skilda perspektiv, men med en gemensam röst utåt.

Det här är inget färdigt förslag, utan ett uppprop. Eller kanske en tanke att bära med sig.

För det finns också ett viktigt arbete som ofta är segdraget, svårt att över- blicka och tar tid innan det märks. Men just det gör det desto viktigare att någon faktiskt tar ansvaret – uthålligt och konsekvent.

Arbetet för att förbättra villkoren för fotografer pågår varje dag, men sker ofta i det fördolda. Det handlar om att följa lagstiftningsprocesser i detalj, skriva remissvar och delta i de samtal där framtidens regelverk formas, och om att bidra med kunskap när nya förslag tas fram, oavsett om det gäller upphovs- rätt, AI eller ersättningssystem.

Som största medlems- organisation för fotografer i Sverige har vi också ett ansvar: att driva frågor som rör hela yrkeskåren.

Det omfattar också långsiktiga förhandlingar där resultaten inte alltid märks direkt, men som i praktiken kan göra stor skillnad. I det arbetet driver Svenska Fotografers Förbund bland annat frågor om ersättning när bilder lånas via bibliotek, visas på museer, kopieras i utbildning eller sprids i olika sam- manhang – och verkar för att fotografer ska inkluderas i system som tidigare varit stängda, som rätten till privatkopieringsersättning.

LIKA VIKTIGT ÄR ARBETET med att bevaka hur pengar samlas in och fördelas, påverka avtal och licenssystem och se till att ersättningar når fram till dem som skapat bilderna. I många fall sker det genom samarbeten med andra orga- nisationer, både i Sverige och internationellt, där gemensamma positioner kan få större genomslag.

Det här är inget arbete som märks i flödena. Men det är avgörande för att stärka fotografers position.

Som största medlemsorganisation för fotografer i Sverige har vi också ett ansvar: att driva frågor som rör hela yrkeskåren, att vara en röst där besluten fattas och att konsekvent lägga tid och kraft på det långsiktiga arbete som krävs, även när det sker i det tysta.

Det arbetet blir starkare ju fler som står bakom det. För ju fler vi är, desto större genomslag får frågorna. Ju fler som engagerar sig, desto svårare blir det att bortse från fotografers perspektiv.

I grunden handlar det om värdet av bilder och möjligheten att fortsätta verka som professionell fotograf.

Och kanske också om något ganska enkelt: att vi skulle stå starkare om vi stod tillsammans. 📸

utställningar

■ SUNE JONSSON

Bas konsthall, Järfälla
Visas till 1 augusti

■ INES SEBALJ

Stenungsunds konsthall
Visas till 14 augusti

■ ERIK ABEL

Västernorrlands museum,
Härnösand
Visas till 30 augusti

■ HASSE PERSSON

Abecita, Borås
Visas till 19 september

■ ANNA LITHANDER

Abecita, Borås
Visas till 19 september

■ IKRAM ABDULKADIR

Moderna museet, Malmö
Visas till 27 september

■ CHRISTOPHER HERWIG

Svenstorp Art Center, Götene
Visas till 27 september

■ NINA KORHONEN

Borås konstmuseum
Visas till 27 september

■ MARTIN PARR

Fotografiska, Stockholm
Visas till 27 september

■ BRASSAI

Moderna museet, Stockholm
Visas till 4 oktober

■ LARS TUNBJÖRK

Vandalorum, Värnamo
Visas till 11 oktober

■ ELISABETH OHLSON

Kulturhuset Stadsteatern,
Stockholm
Visas till 8 november

■ EVA KLASSON

Mjellby konstmuseum,
Halmstad
Visas till 25 oktober

NINA VARUMO

■ NINA VARUMO

Väckelserörelsens vardag

I mer än 15 år har Nina Varumo följt och skildrat vardagslivet i östlaestadianska församlingar i Tornedalen och Österbotten, vilket nu resulterar i utställningen »I väntan på himmelriket«.

Laestadianismen har funnits i fotografen Nina Varumos liv sedan barndomen. Hon minns hur hennes mamma berättade att morbrodern funnit Gud och kastat ut tv:n. Detta var en berättelse som fastnade i den tioåriga Ninas tankar. När hon växte upp förstod hon att den restriktiva livsstilen, utan populärkultur och världsliga distraktioner, var en medveten handling för att hålla fokus riktad mot Gud.

Nordiska museet, Stockholm | Visas till 6 januari 2027

LENA KÄLLBERG

■ LENA KÄLLBERG

Lena Källberg är utbildad ingenjör och lingvist och självlärd inom fotografi. Inriktad på alternativa analoga fotografiska metoder och processer, med stort fokus på återbruk; enkla, ofta hemmabyggda eller ombyggda kameror, och fotografiska material som för länge sedan passerat utgångsdatum

Galleri Glirra, Ingelstorp
Visas till 2 augusti

CORAN LINDSJÖ

■ DET HÄR VAR OKEJ

75 färgsprakande bilder, främst rockstjärneporträtt, från den inflytelserika 80-talstidningen Okej. Utställningen bjuder på nostalgi med foton av artister som Samantha Fox, Alice Cooper och Abba, tagna av bland andra Hans Hatwig.

Falsterbo Photo Art Museum
Visas till 10 januari 2027

■ NO 2/2026

Ansvarig utgivare

Oskar Hammarkrantz
oskar.hammarkrantz@sfoto.se

Chefredaktör (tf)

Oskar Hammarkrantz

Art direction och layout

Anton Hull och Maria Loohufvud,
Pasadena Studio
hello@pasadenastudio.se

Korrektur Maria Taubert

Redaktionsråd

Jonna Dagliden Hunt,
Heather Ferrigan, Peter
Wiklund, Sophie Tisell.

Repro Torndahl

Omslagsbild

Carlo Rusca

Tryckeri

Trydells, Laholm

Hemsida

fotografisktidskrift.se

Redaktionsadress

Artillerigatan 6, 5 trappor
114 51 Stockholm

För icke beställt material
ansvaras ej.

Prenumeration

Martin Halldin 08-700 00 06
prenumeration@sfoto.se
450 kronor/helår
700 kronor/helår, utland
bankgiro 274-9075

Lösnummer kan beställas
från kansliet för 125 kronor
inklusive moms.

Vill du sälja Fotografisk Tidskrift som lösnummer?

ekonomitjanst@natverkstan.net

Annonser

annons@sfoto.se

Ägare

Svenska Fotografers Förbund (SFF)
Artillerigatan 6
114 51 Stockholm
08-700 00 06
sff@sfoto.se
www.sfoto.se

ISSN 284-7035

GÖR EN LIVSVIKTIG INSATS

Bli månadsgivare på
lakareutangranser.se

MEDECINS SANS FRONTIERES
LÄKARE UTAN GRÄNSER

Vi har bett SFF-medlemmar att fånga tillfällen då det känns tryggt att vara försäkrad.

Fotografi: Jäger Arén

Jag flög ner till Bryssel kvällen innan fotograferingen. Jag ville vara redo för den mängd bilder jag skulle ta på RudPedersens Brysselkontor de närmaste dagarna. Väl framme kastade jag mig på sängen och packade upp rygsäcken – då slog verkligheten till. Alla batterier var borta. Stulna på tunnelbanan, förmodligen för att jag varit trött och ouppmärksam. Inga batterier. Inga bilder.

Istället för en lugn start på dagen gav jag mig ut på jakt efter en fotobutik som kunde rädda mig. Lite tur med butikens lager, och snart var allt ordnat. Förseningen blev liten. Dagens sessioner kunde börja – jag var redo att möta människorna jag skulle porträttera.

Du tar bilden. Vi tar hand om försäkringen.

Ring oss på 08-440 54 40 eller besök gefvert.se

Gefvert

En del av Söderberg & Partners